MEANDER

#3

Natuur rond Schelde, Leie en Zwalm

jaargang 18 | jul-aug-sept 2020

natuurpunt
Vlaamse Ardennen *plus*

4 Met techniek op zoek naar natuur
6 Bladwespen
9 Steun voor kleine landschapselementen uitgebreid
10 Het wel en wee van een tegeltuintje
11 Fakkelgras
12 Vergeten-mij-nietjes
13 Schelpen, een zomeridee …
14 Vermiljoenkever in de Vlaamse Ardennen
16 Sluipwespen
17 Kalender
23 Roofdieren, terug van uitgeroeid geweest
25 Uilen in de lift in Maarkedal
27 In memoriam: Bart Magherman
28 1,5 miljoen euro voor natuurprojecten
29 Boekbespreking
30 Bijzondere vogelwaarnemingen
35 Bijen en zoveel meer
38 De Gouden Gors
39 Weidekerveltorkruid
40 Natuurpunt Herzele creatief
41 Vervuiling op de Schelde
45 Voedselbossen: Een nieuwe landbouwtechniek?

Natuurinbreuken? Bel 09 276 20 00 of natuurinspectie.west.anb@vlaanderen.be

natuurpunt

is een brede beweging waarin duizenden geëngageerde vrijwilligers, in afdelingen en werkgroepen, elk hun verantwoordelijkheid opnemen voor het behoud van de natuur in Vlaanderen.
www.natuurpunt.be

LIDMAATSCHAP

Je wordt lid door 30 euro te storten op rek. BE17 2300 0442 3321 van Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen of op rek. BE49 3900 6213 0171 van Arsène en Yvette Benoot, Gampelaeredreef 67, 9800 Deinze, 09 386 38 95; arsene.benoot@skynet.be.
Zij verzorgen de ledenadministratie van alle afdelingen (zie verder) van Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus behalve van Zwalmvallei.
Ledenadministratie Zwalmvallei: Koen Gintelenberg, Poorterij 15, 9660 Brakel, 055 60 45 21, koen.gintelenberg@telenet.be.

natuurpunt
Vlaamse Ardennen *plus*

Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus omvat volgende steden/gemeenten: Brakel (zonder Everbeek en Parike), Deinze, Herzele, Horebeke, Kluisbergen, Kruisem, Maarkedal, Nazareth, Oudenaarde, Ronse, Sint-Lievens-Houtem, Wortegem-Petegem, Zingem, Zottegem, Zulte en Zwalm.
www.vlaamseardennenplus.be

CONTACTPERSONEN

Dirk Criel 055 45 66 10

WEBSITES

www.vlaamseardennenplus.be
www.facebook.com/np.vaplus
issuu.com/vlaamseardennenplus

AFDELINGEN

- **Kruisem**
  Eddy Van Den Abeele 0474 62 20 52
  ed.vandenabeele@skynet.be
- **Herzele**
  Mieke Dennequin 0473 95 74 02
  Mieke.Dennequin@gdfsuez.com
- **Tussen Leie en Schelde**
  Koen Houthoofd 09 328 11 08
  koen.houthoofd@ugent.be
- **Oudenaarde plus**
  Alexander Van Braeckel 0473 85 45 62
  alexander.tine@telenet.be
- **Ronse**
  Philippe Moreaux 0476 49 24 61
  moreauxphilippe1951@gmail.com
- **Sint-Lievens-Houtem**
  Erwin Declercq 09 282 06 70
  erwin.declercq@hubkaho.be
- **Vlaamse Ardennen**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Zwalmvallei**
  Jan François 09 361 03 00
  jan.francois@telenet.be

KERNEN

- **Rondom Burreken**
  Filip Hebbrecht 055 49 55 63
  filip.hebbrecht@telenet.be
- **Werkgroep Bos t'Ename**
  Guido Tack 0474 90 02 30
  guido.tack1@telenet.be

WERKGROEPEN

- **Paddenstoelen**
  Eddy Saveyn 09 380 03 00
  eddy.saveyn@gmail.com
- **Planten**
  Henk Coudenys
  coudenys.henk@belgacom.net
- **Vogels**
  Paul Vandenbulcke 055 49 60 12
  paul@vwg-vlaamseardennenplus.be
- **Zoogdieren**
  Dirk Criel 0475 45 05 34
  dirkcriel@skynet.be

RESERVATEN MET PROJECTNUMMER

Giften voor reservaten zijn fiscaal aftrekbaar vanaf €40 en stort je op rek. nr. BE56 2930 2120 7588 van NP met vermelding van het projectnummer:

- **Algemeen reservatenfonds Vlaamse Ardennen *plus* 6699**
- **Bois Joly 6625**
  Patrick Alexander 0495 45 37 77
  p.alexander@telenet.be
- **Bos t'Ename-Volkegembos 6121**
  Guido Tack 0474 90 02 30
  guido.tack1@telenet.be
- **Bovenlopen Zwalm 6142**
  Heidi Demolder 055 42 16 45
  heidi.dm@telenet.be
- **Burreken 6602**
  Dirk Criel
  dirkcriel@skynet.be
- **Duivenbos 6632**
  De Neve Johan 054 50 18 59
  natuur.herzele@scarlet.be
- **Faunahuis Burreken F-04031**
  Filip Hebbrecht 0490 57 18 33
  filip.hebbrecht@telenet.be
- **Feelbos-Kalkoven 6185**
  Lucien Vanden Daele 055 38 70 54
- **Grootmeers 6650**
  André Vandecapelle 0498 45 93 42
  andre.vandecapelle@skynet.be
- **Heurnemeersen 6063**
  Gerard Mornie
  gerard.mornie@pandora.be
- **Kordaelbos 6605**
  Lieven Kinds 09 383 71 39
  lieven.kinds@scarlet.be
- **Langemeersen 6076**
  Alexander Van Braeckel
  0473 85 45 62
  alexander.tine@telenet.be
- **Leiemeersen Astene & Bachte 6109**
  Koen Houthoofd 09 328 11 08
  koen.houthoofd@ugent.be
- **Maarkebeekvallei 6670**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Middenloop Zwalm 6160**
  Chris Nuyens
  chris_nuyens@telenet.be
- **Munkbosbeekvallei 6151**
  Laurent Flostroy 0498 67 71 09
  laurent.flostroy@pandora.be
- **Nukerkebos-Bosheide 6641**
  Simon Feys 0486 73 06 19
  simonfeys@yahoo.com
- **Paddenbroek 9401**
  Thijs Lietaer 0473 58 17 14
  thijs.lietaer@telenet.be
- **Parkbos-Uilenbroek 6136**
  Dominiek Decleyre
  dominiek.decleyre@gmail.com
- **Perlinkvallei 6204**
  Vincent Decroock 0498 10 95 39
  vincent.decroock@proximus.be
- **Pyreneeën-Tombele 6667**
  Philippe Moreaux 0476 49 24 61
  moreauxphilippe1951@gmail.com
- **Rooigembeekvallei 6669**
  Lies Van der Mast 0498 07 41 29
  liesje.vdm@hotmail.com
- **Vuilbroek 6126**
  Eddy Saveyn 09 380 03 00
  eddy.saveyn@gmail.com
- **Wijmier 6141**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Vallei van de Zeverenbeek 6082**
  Rik Desmet 0497 87 56 14
  desmet.rik1@gmail.com

MEANDER

is het driemaandelijks regionaal tijdschrift voor leden uit de regio Vlaamse Ardennen *plus*.

Redactie
redactiemeander@natuurpuntvlaamseardennenplus.be
- Johan Cosijn 055 30 98 10
- Norbert Desmet 0494 65 33 91
- Rik Desmet 0497 87 56 14
- Ellis De Vuyst 0479 433 711

Kalenderverantwoordelijke
Filip Keirse 055 38 78 83
filip.keirse@telenet.be

Verzending Meander
Arsène en Yvette Benoot 09 386 38 95
arsene.benoot@skynet.be

Cover Rik Desmet

Lay-out Something Ellis

Oplage 4000 ex.

Druk Drukkerij Graphius, Gent. Papier: Magno Volume 90 gr. Gedrukt met plantaardige inkten en oplosmiddelen.

Natuurpunt-leden die wonen buiten de regio kunnen Meander ontvangen mits een jaarlijkse bijdrage van €7,5 op rekening BE49 3900 6213 0171 van Arsène en Yvette Benoot.

FSC www.fsc.org
MIX
Papier van verantwoorde herkomst
FSC® C014767

Teksten voor Meander van januari, april, juli en oktober moeten de redactie bereiken vóór respectievelijk 10 december, 10 maart, 10 juni en 10 september

Beste VA+ ers,

Covid 19, beter gekend als Corona heeft de samenleving efkens door elkaar geschud. Was dit een waarschuwing? Een verweer van 'de natuur'? Verschillende visies betreffende de 'bestrijding' van dit fenomeen botsten, in enkele gevallen, vrij hard. De opgelegde verboden en geboden werden niet overal met evenveel enthousiasme onthaald. Eén oproep werd wel massaal gevolgd: ga naar buiten! Tijdens mijn vele wandelingen in de Vlaamse Ardennen kwam ik dan ook veel mensen tegen in onze mooie bossen. Spijtig genoeg hield niet iedereen in deze bossen zich aan de geldende regels: honden aan de lijn en mountainbiken enkel op de voorziene paden werden vrij vaak genegeerd. Het gevolg van mijn reacties op deze 'overtredingen' is dat mijn woordenschat betreffende scheldwoorden en verwensing enorm gestegen is. En dat in beide landstalen.

Niet alleen meer mensen in de bossen en op de wandel, ook andere positieve en opvallende, waarschijnlijk tijdelijk, waarnemingen. Na minder dan een week was de meest vervuilde beek die ik ken, ik noem ze de regenboogbeek door de vele kleurveranderingen, glashelder. Ik gebruik bewust niet het woord proper, want daar vrees ik voor! Verder was ook de stilte vaak oorverdovend. En dan hebben we het nog niet gehad over de vele leuke waarnemingen in eigen omgeving. Veel mensen lieten mij weten hoe verbaasd ze waren over wat ze allemaal zagen in hun directe omgeving. Zelfs in mijn ommuurd stadstuintje kreeg ik enkele verrassende bezoekers over de vloer. Niet alleen een grote bonte specht, maar ook een jonge eekhoorn inspecteerde de omgeving. Zelfs de ramen werden minutieus door dat diertje geïnspecteerd.

Een vraag die echter door veel milieubewuste mensen gesteld wordt is: waarom kan zo een plotse omslag niet gecreëerd worden voor andere, nijpender zaken? Ik denk dan vooral in de richting van de opwarming van de aarde en het verdwijnen van de biodiversiteit! Toch ook zaken die dringend meer aandacht zouden moeten krijgen. Als je de impact van enkele weken minder verkeer (ook luchtverkeer) bekijkt dan moeten we wel toegeven dat het anders moet en ook anders kan. Naast de eerder aangehaalde heldere beekjes en de deugddoende stilte, was ook de heldere lucht, niet doorstreept met 'vliegtuigstrepen', een ware verademing. De natuur die (tijdelijk) haar plaats terug innam waardoor bijna iedereen wel wat leuke waarnemingen kon doen in eigen regio, zelfs in eigen tuin.

En wat we zeker niet mogen vergeten, de onthaasting. Normaal gezien een modewoord, maar bijna iedereen (voor sommige beroepen was dit helaas helemaal niet het geval en dan denken we vooral aan de zorgsector en de dienstensector) mocht/moest dit aan den lijve ondervinden. Waarschijnlijk slechts een tussenstop in de ratrace, maar zeker een les!

Wij hebben het voordeel dat we in deze bosrijke en mooie regio mogen wonen, leven. Laat er ons dan ook alles aan doen om dit zo goed mogelijk te bewaren. Elkaar en de omgeving met respect behandelen. Genieten van wat er in onze directe omgeving leeft. Simpelweg, laten we houden van onze regio.

Nog veel wandelplezier in de Vlaamse Ardennen.

Jo Glibert

REDACTIONEEL

Soms vragen we ons als redactie af of, en hoe, Meander gelezen wordt. Uit de reacties, schriftelijk en mondeling, over het laatste nummer menen we te kunnen afleiden dat dat wel goed zit.
Uit intellectuele eerlijkheid vonden we het, al dan niet terecht, nodig voor één keer een lezersbrief te publiceren. Blijkbaar was dat niet helemaal juist gekaderd want meerdere lezers meenden daaruit te kunnen afleiden dat we, en bij uitbreiding Natuurpunt, achter het standpunt van het ecomodernisme en ecorealisme stonden. Dat is voor alle duidelijkheid niet het geval maar die strekking bestaat wel. Als er op gebied van natuurbehoud positieve zaken te melden zijn doen we dat met heel veel plezier maar we kunnen uiteraard niet blind zijn voor het vele dat fout loopt in de natuur, in het milieu en met het klimaat. We proberen in alle eerlijkheid beide aan bod te laten komen in ons tijdschrift maar uiteraard blijft de natuur en het behoud ervan de focus. We mogen ons overigens gelukkig prijzen met een schare aan schrijvers die bijdragen over diverse, brede onderwerpen leveren, waarvoor veel dank! Ook in die artikels zijn soms standpunten te vinden die binnen Natuurpunt niet noodzakelijk door iedereen evenzeer gedeeld en gedragen worden maar die wel kunnen aanzetten tot nadenken. We hopen dat de lezers ook in deze en volgende Meanders hun gading zullen vinden en reacties blijven welkom bij de redactie maar we kiezen er verder voor om die rechtstreeks te beantwoorden en niet te publiceren als lezersbrief.

Met techniek op zoek naar natuur

Grutto's - foto: Rik Desmet

In een vorige Meander berichtten we over de Crowdfunding actie waarmee Wannes Dermout geld inzamelde voor de aankoop van een drone met warmtecamera. Bedoeling was onder andere om daarmee weide- en akkervogels te kunnen opsporen. Wannes bracht deze moeilijke opdracht tot een goed einde zodat we konden afspreken om te proberen de grutto's in de Leiemeersen in kaart te brengen.

De Leiemeersen van Deinze situeren zich in de Leievallei tussen het centrum van Deinze en de Leiegebieden in Sint-Martens-Latem en Gent. Samen met deze gebieden vormen ze de zogenaamde Levende Leie, een projectgebied van maar liefst 1200 ha dat op termijn tot een van de grootste natuurgebieden van onze provincie moet leiden. De Leiemeersen vormen een nog authentiek landschap, met de oude meander van Astene, het weidse uitzicht van de meersen van Ooidonk met het statig kasteel en het kasteelbos met de grote reigerkolonie, en verborgen parels als de Rekkelingemeersen en de Leernse meersen.

Die meersen zijn op dit moment de laatste broedplaats van de grutto's in de volledige Leievallei. Om deze gruttopopulatie optimaal te kunnen beschermen probeert Natuurpunt daar zoveel mogelijk graslanden aan te kopen. 2020 is op dat vlak een bijzonder vruchtbaar jaar. Tot op heden kon al meer dan 16 ha gronden aangekocht worden zodat Natuurpunt er nu 35 hectare beheert in functie van weidevogels (naast grutto ook behoorlijke aantallen kievit). Dit houdt in dat de broedzone later gemaaid wordt en dat er gezorgd wordt voor omliggende percelen met voldoende insecten voor de opgroeiende kuikens.

Om de broedpopulatie beter in kaart te brengen werden in eerste instantie enkele verkennende bezoeken gebracht aan het gebied. Na de natte winter waren er op 15 maart 34 grutto's aanwezig bij een drassige plaats in de weiden. Ze waren daarbij in goed gezelschap van pijlstaart, krakeend, zomertaling, tureluur, kemphaan, ... Dat geeft een idee van de mogelijkheden mocht er iedere winter voldoende water aanwezig zijn.

Bij volgende bezoeken, steeds in de namiddag, waren er echter geen grutto's meer te bespeuren wat tot ongerustheid leidde. Geert Spanoghe, specialist ter zake, stelde ons echter gerust. Grutto's hebben een wat eigenaardige broedstrategie. Er waren wel degelijk nog grutto's aanwezig in de Leievallei, onder andere op de Westerplas in Sint-Martens-Latem. Vooraleer ze broeden, verkennen grutto's de vallei om er de meest geschikte broedplaats te kiezen. Dat gebeurt initieel vaak 's ochtends, en

Leiemeersen - foto: Rik Desmet

Kievitsjongen - foto: Rik Desmet

later ook 's nachts, de rest van de dag brengen ze dan door in groep.

En inderdaad bij een volgend bezoek op 11 april, dit keer 's morgens vroeg, was er een drukte van jewelste en waren er meerdere koppels grutto's aan het baltsen! Tellen was door het heen en weer gevlieg moeilijk maar uiteindelijk leken er toch negen koppels een stek gevonden te hebben. Twee keer vertrok een paar, misschien wegens uit de boot gevallen, richting Westerplas. Grutto's broeden in clusters en het voordeel daarvan werd duidelijk toen een overvliegende kraai met meerdere vogels tegelijk werd aangevallen, de grensgeschillen werden dan opzij gezet. Ze worden bij het achterna zitten van kraaien nog geholpen door de daar broedende kieviten.

27 april. Om 5u30, een voor mij ontiegelijk vroeg uur, hebben Koen en ik afgesproken met Wannes om met de drone en warmtecamera in het kerngebied van de meersen de locatie van de nesten van de grutto's te zoeken. Een exacte locatie is immers noodzakelijk om afspraken te kunnen maken met de landbouwers die de percelen gebruiken. We worden zowaar verwelkomd door een kwartel, een aangename verrassing, net als de overvliegende havik later bij het vertrek.

Niets ontsnapt aan het oog van de warmtecamera: van verse molshopen en konijnenpijpen, tot de (vele!) hazen en de nesten van kievit en grutto. Meestal zijn die wel op infrarood beelden te zien maar zitten de vogels zodanig verstopt in het lange gras dat ze op de gewone foto nagenoeg compleet onzichtbaar zijn. De techniek staat voor niets, bij elk warmer puntje op het scherm staat de bijhorende temperatuur, maar uiteraard is ook de deskundigheid en vaardigheid van de piloot onontbeerlijk om alles te interpreteren!

Dat het vroege uur, de eerste vlucht start rond zes uur, noodzakelijk is wordt duidelijk als omstreeks acht uur, de zon staat dan al wat hoger, alle topjes van de weidepaaltjes beginnen op te lichten omdat ze al langzaam opwarmen. Ondertussen geven enkele mannetjes het beste van zichzelf in hun prachtige baltsvlucht terwijl ze hun roep waaraan ze hun naam te danken hebben laten horen. Ik maak me de bedenking dat de eigenaars van de, noblesse oblige, ruime villa's aan de andere oever van de Leie allicht onwetend zijn van dit uniek spektakel waar ze gratis kunnen van genieten.

Uiteindelijk werden zo meerdere nesten van kievit en grutto in kaart gebracht. Door het droge voorjaar werden we echter gepakt in snelheid en nog voor we de landbouwers konden contacteren waren er al percelen gemaaid waardoor jammer genoeg een paar nesten sneuvelden!

Om de grutto's beter te beschermen probeert Natuurpunt zoveel mogelijk broed- en voedselgebied aan te kopen. Op die manier kunnen we deze iconische weidevogel behouden in de Leiestreek. Het aankopen kost handenvol geld, maar is volgens ons de enige manier om op een duurzame manier dit landschap en zijn unieke fauna en flora te beschermen.

We krijgen daarbij ook steun van het bedrijf Alpro dat geld ter beschikking stelt voor de ontwikkeling van natuur in de Leievallei. Op 11 mei kwam een afvaardiging van het bedrijf het gebied bezoeken en het moet gezegd dat de grutto's gewillig waren en netjes poseerden.

Wil jij ook je steentje bijdragen om deze unieke meersen mee te beschermen? Steun dan aub ons plan Grutto. Dat kan via een gift op BE56 2930 2120 7588, met vermelding van projectnummer '6109 Leiemeersen'. Door jouw gift te combineren met subsidies kunnen we met €50 ongeveer 50 m² natuurgebied creëren. Ook sponsoring door bedrijven en legaten zijn heel hard welkom om dit natuurgebied te behouden.

Koen Houthoofd en Rik Desmet

Drone - foto: Rik Desmet

Bladwespen

Macrophya teutona

Net zoals de zandbijen, die we in het vorig Meander nummer besproken hebben, behoren de bladwespen tot de *Hymenoptera* (vliesvleugeligen).

Ze vormen wel een andere onderorde, de *Symphyta*, blad- of zaagwespen. Taxonomisch situeren ze zich dus naast de *Apocrita*, die we kennen omwille van hun wespentaille.

En hier vinden we meteen het grote verschil: het achterlijf is met het borststuk verbonden (zonder wespentaille). Zo zijn ze in het veld makkelijk herkenbaar (als het achterlijf tenminste niet onder opgevouwen vleugels verborgen zit). Is dit toch het geval, dan kan je ze meestal onderscheiden van sluip- en andere wespen door het aantal antennesegmenten. Bij een sluipwesp zijn er dat minstens zestien, bij de meeste bladwespen een veel geringer aantal (6 tot 9). Ook aan de bovenkant van de thorax (*mesoscutum*) zijn ze meestal herkenbaar, die heeft veel reliëf, lijkt diagonaal gecompartimenteerd.

De (bastaard)rupsen van *Symphyta* verschillen van vlinderrupsen doordat er tussen buik- en borstpoten maar één segment pootloos is (twee bij vlinders). Het aantal schijnpoten bedraagt dan ook 6 of meer (zie foto Nematus larve), tegenover maximaal 5 bij *Lepidoptera*.

De (oude) Nederlandse benaming 'zaagwespen' heeft niets te maken met het vermogen om soortgenoten op de zenuwen te werken (gedrag geobserveerd bij sommige exemplaren van Homo sapiens), maar verwijst naar hun ovipositor (legboor), die wat op een zaagje lijkt, geschikt om planten te openen voor hun eileg.

In het Engels worden ze daardoor trouwens '*sawflies*' genoemd, terwijl het helemaal geen diptera (tweevleugeligen) zijn.

Er zijn 8000 soorten gekend, verdeeld onder 800 genera, in grootte variërend van 2,5 mm tot 20 mm (uitgezonderd enkele reuzen).

De benaming *blad*wespen duidt er op dat ze in het larvestadium al eens een fris groen blaadje lusten. Vandaar hun kwalijke reputatie in land- en tuinbouw. Bovendien zijn er ook bladmineerders en gallenproducenten bij. Een voorbeeld van een schadelijke bladwesp vond ik eind april nog in mijn eigen tuin. Op de aalbesstruiken zaten een aantal groene rupsjes die (hoogstwaarschijnlijk) *Nematus ribesii* zijn (*zie foto*).

***Nematus* larve**

Symphyta worden onderverdeeld in enkele superfamilies, waaronder een aantal families die we hierbij kort gaan toelichten en illustreren, zoals

Tenthredinidae (echte bladwespen), *Cephidae* (halmwespen), *Pamphiliidae* (spinselbladwespen), *Argidae* (kortsprietbladwespen) en *Xiphydriidae* (loofhoutbladwespen).

Ik had eigenlijk aan het genus *Tenthredo* alleen al een heel artikel kunnen wijden. Dit genus valt onder de *Tenthredininae*, wat een subfamilie van de *Tenthredininae* is. Het zijn deze Tenthredo's die de meesten van ons wel zullen kennen, door hun aantal, grootte, en dikwijls opvallende kleuren.

In de vroege lente is zowat de eerste soort die verschijnt *Tenthredo koehleri.* Gemakkelijk te herkennen aan de oranjegele poten, en vooral het zwarte achterlijf met 2 of 3 witte strepen.

Ze zijn dikwijls in groten getale te vinden op een site met paardenbloemen, dikwijls één of twee exemplaren per bloem.

Andere hier veel voorkomende species zijn ondermeer *Tenthredo marginella/Thompsoni*, *T. notha*, *T. omissa, T. temula, T. maculata* en *T. zonula.* Al deze species hebben een zwart achterlijf met gele tekening. Er zijn ook andere kleurencombinaties, zoals de fraaie *T. Atra* met oranjerode poten (*zie foto*), of de groengele *T. mesomela (zie foto).*

Tenthredo Atra

Tenthredo mesomela

Rhogogaster viridis

Andere mooie genera onder de *Tenthredininae* zijn ondermeer *Macrophya, Aglaostigma, Tenthredopsis en Rhogogaster (*zie foto *Rhogogaster viridis).*

Macrophya zijn ook heel algemeen. Je vindt ze dikwijls lopend op bladeren van struiken, waarbij ze wat aan bladlopers (soort zweefvliegen) doen denken. We vinden hier vooral *Macrophya albicincta/albiannulata, M. annulata, M. ribis en M. montana.* Een heel mooie is de *Macrophya rufipes* (zie foto*).* De exotisch getinte en zeldzame *Macrophya teutona* vond ik in eigen tuin. Soms komt het aan op *the right place at the right time.*

Macrophya rufipes

Van dit species waren op moment van het schrijven van dit artikel op waarnemingen.be sinds 2012 maar 4 registraties, waarvan één in Oost-Vlaanderen. Ook op waarnemingen.nl zijn er maar een paar tiental. Echt zo zeldzaam of onvolledig gedocumenteerd?

Tenthredopsis vormen een genus van *Tenthredininae* met prachtig gekleurde exemplaren (zie foto). Determinatie is echter niet simpelweg op basis van kleur te doen, mijn registraties op waarnemingen.be blijven voorlopig dan ook op 'onbepaald' (*foto Tenthredopsis spec*).

Tenthredopsis spec

Andere subfamilies van *Tenthredinidae* zijn ondermeer de *Allantinae*, de *Blennocampinae, Selandriinae* en *Nematinae.* Hierbij enkele voorbeelden van genera/species die hieronder vallen:

- *Dolerus (Selandriinae*): eerder kleine wespjes die dikwijls laag over het grasveld vliegen, een beetje als de vlucht van een mug. Het zijn meestal onopvallend zwartgrijze insecten, die mij echter boeien omdat er bij nadere inspectie zo veel variatie in zit. Enkele zuiver zwarte species uitgezonderd hebben ze allemaal wel ergens wat oranjerood (dijen, schenen, thorax, ...), zodat je al gauw een hele collectie bij mekaar krijgt. Jammer genoeg is determinatie meestal visueel niet mogelijk, en bovendien is er ook weinig documentatie over. Dat ze makkelijk te

fotograferen zijn is wel meegenomen. Als voorbeeld een *Dolerus spec (vestigialis?)* (zie foto).

Dolerus spec

- *Athalia (Allantinae*): kleine wespjes die dikwijls in grote aantallen op een locatie te vinden zijn, en die u zeker ook al gezien hebt, kijk maar naar de foto van de knollenbladwesp (*Athalia rosae),* gekend als pest voor *Brassica* soorten.

- *Nematus (Nematiinae*): *Nematus ribesii* is een onopvallend bladwespje,

Athalia rosae

Nematinae indet

dat je misschien beter kent van de rupsen op het kleinfruit (zie voormelde foto). De meeste zijn goed herkenbaar op genusniveau, zoals deze *Nematus (fagi?).*

- *Blennocampinae:* een mooi bladwespje is hier *Eutomosthetus ephippium (zie foto).* Laat je niet misleiden door de afbeelding, dit insect is een van de kleinere soorten.

Eutomosthetus ephippium

Tot slot nog enkele andere interessante *Symphyta* families:

- *Cephidae* (halmwespen): morfologisch lijken deze bladwespen wat op sluipwespen, door hun smalle, lange achterlijf, en hun lange antennes met 16-30 segmenten. Hun larven leven in de holte van stengels of twijgjes. *Calameuta filiformis* vind je veel op boterbloemen (zie foto). Ook de bramenstengelboorder *(Hartigia nigra)* behoort tot de halmwespen.

Calameuta filiformis

- *Pamphiliidae* (spinselbladwespen): insecten met een afgeplat, breed achterlijf en eveneens antennes met veel segmenten. Ook goed herkenbaar aan de typerende grote, afgeplatte kop. De Nederlandse benaming verwijst naar de larven die in opgerolde bladeren

Pamphilius betulae

een web spinnen. Vooral de vrouwtjes zijn erg fraai getekend. Wat vind je bvb. van de oranje *Pamphilius betulae* (zie foto)? Naar verluidt zeer populair in Nederland.

- Argidae (kortsprietbladwespen): te herkennen aan de wat gebogen antennes, waarvan de segmenten met elkaar versmolten lijken. Ik vond dit voorjaar zeer veel *Arge cyanocrocea* (zie foto), mooi zwart met oranje. De zwarte *Arge gracilicornis* en de zwart-oranje *Arge pagana* zijn een paar andere algemene soorten.

Arge cyanocrocea

- *Xiphydriidae* (loofhoutbladwespen): langwerpig zoals de *Cephidae*, maar met een mooi bolvormig kopje en een sterk beweegbare nek. Ik heb een speciale herinnering aan *Xiphydria longicollis,* die zo geduldig was om bij een fototocht langdurig voor mijn lens te poseren (zie foto). Bij thuiskomst bleek het een zeer zeldzame soort te zijn, wat ook blijkt als je waarnemingen.be erop naslaat. Of google maar eens.

Er zijn natuurlijk nog (sub)families, maar die zijn minder algemeen en het

Xiphydria longicollis

zou ons te ver leiden om die allemaal te bespreken. Zo zijn er de indrukwekkende knotssprietbladwespen (*Cimbicidae*), zoals de kamperfoliebladwesp. Deze worden echter nauwelijks in onze regio waargenomen.

Wie van mening was dat bladwespen enkel saaie insecten herbergen, zal door de beelden hierbij waarschijnlijk wel van mening veranderd zijn. Jammer dat er zo weinig info te vinden is over deze *Symphyta*, en dat determineren dikwijls een hopeloze zaak is. Hierbij wil ik alleszins Fons Verheyde (validator bij waarnemingen.be), die al talloze van mijn bladwespen (en bij uitbreiding ook sluipwespen) heeft geïdentificeerd, eindeloos bedanken. Maar er wachten nog tientallen waarnemingen, die voorlopig 'bladwesp onbepaald' als label kregen.

Tot slot nog even terug- en vooruitblikken. In het vorig Meander nummer over zandbijen heb ik vergeten vermelden dat de opgegeven grootte van de bijen verwees naar de lengte van de voorvleugels (VVL). Voor de volledige lichaamslengte mag je dus enkele mm toevoegen.

En als we corona overleven en de zomer ons niet uitdroogt, dan behandel ik volgende keer graag de schildwantsen (*Pentatomidae*), nog zo een verguisde insectengroep die nochtans meer dan de moeite waard is.

Johan Raes (tekst & fotografie)

Steun voor kleine landschapselementen uitgebreid

Sinds 1 mei 2020 heeft de Provincie Oost-Vlaanderen een vernieuwd subsidiereglement voor de (her)aanleg en het onderhoud van kleine landschapselementen.

Zowel particulieren, land- en tuinbouwers als verenigingen kunnen een verhoogde toelage krijgen voor knotbomen en poelen. Binnen de vier afgebakende aandachtsgebieden in onze provincie komen nu alle knotbomen in aanmerking. Vroeger waren dat enkel knotwilgen. Voor onze regio betreft de Vallei van de Bovenschelde (tussen Kluisbergen en Gent).

Ook voor poelen, die levensnoodzakelijk zijn voor amfibieën, zijn hogere bedragen voorzien. Zowel (her)aanleg als beheerwerken komen in aanmerking.

Bedrag

- Per perceel per jaar: in totaal maximaal 500 EUR.
- Particulieren, landbouwers en tuinbouwers die voor meerdere percelen subsidie zouden aanvragen: maximaal 500 EUR per jaar per aanvrager.
- Voor verenigingen geldt enkel het maximumbedrag per perceel per jaar en niet per aanvrager per jaar.

Meer informatie: https://oost-vlaanderen.be/wonen-en-leven/natuur-en-milieu/Ondersteuning%20landschapselementen/subsidie-voor-onderhoud-en--her-aanleg-van-knotbomen-en-poelen.

Het wel en wee van **een tegeltuintje**

Om een tegeltuintje aan te leggen op het trottoir, moet je toelating krijgen om enkele stoeptegels uit te breken. Dan kan je aan de slag gaan. Wij vulden terstond de plantgaten. Niet alleen stonden de stokrozen er met volle goesting bij, maar ook veel wilde planten, die bij ons asiel zochten. Het zag er mooi uit en het regende complimenten. Voorbijgangers verwonderden zich en bewonderden ons tegeltuintje.

Tot op een dag de politie aan de deur stond. We moesten direct de planten verwijderen omdat ze buiten de fictieve lijntjes kleurden en wij een GAS-boete zouden krijgen. Er volgde een uitvoerige terreinopmeting en -beschrijving, waarbij de wijkagent een overschrijding van zeven centimeter vaststelde. Stout groen blaadje! De verkeerspalen, die meer onwrikbare plaats innemen, bleven buiten schot. Het was serieus, wisten we van mensen die hetzelfde overkomen was in Horebeke. We protesteerden op beleefde wijze, maar dat was buiten de rechtsstaat gerekend. We kregen per post een uitnodiging om een GAS-boete van 250 euro te betalen. Blijkbaar hadden onze buren klacht ingediend. Ze werden niet bij naam genoemd in het schrijven, maar waren op een andere manier vermeld. Later bekenden ze. "We mochten het niet persoonlijk nemen, maar ze waren gefrustreerd, omwille van een dispuut met de gemeente over hun stoep."

We kregen officieel nog een kans, een uitweg. Dirk, de beklaagde, die als gerechtsdeskundige ervaring heeft met bewijslast en verdediging, mocht zich voor een gerechtelijke commissie verantwoorden en proberen vrijpleiten. Hij toog daarvoor naar Gent. Zijn argumenten sneden hout. Het ging over dorpskernverfraaiing, waterinsijpeling, biodiversiteit, ontharding - een brede modieuze mix van ecologische en economische motieven. De vrouwelijke griffier noteerde ijverig alle argumenten en knikte regelmatig instemmend waarop ze door de rechter werd aangemaand geen standpunt in te nemen. Bij het ultieme argument van Dirk, kostte het de dame bijna haar loopbaan, want toen knikte ze heel erg duidelijk vol overtuiging.

Dirk zei: "Mevrouw de rechter, sta me toe dat ik met een illustratie toon hoe ik mij voel." Hij haalde een cartoon van *Mordillo* boven. Daarop stond een aaneengesloten rij huisjes. Allemaal grijs, somber en identiek. Slechts eentje sprong eruit. Het had een piepklein voortuintje met bloemetjes en een kleurrijke gevel. De *dader/bewoner* werd in een dwangbuis met een ziekenwagen afgevoerd naar de psychiatrie. De cartoon was de kers op de taart van het pleidooi pro tegeltuintjes en we haalden er onze slag mee thuis. Dirk werd ontheven van het betalen van de GAS-boete en kreeg er een proficiat voor in de plaats.

Ons tegeltuintje was dan wel juridisch gered, maar daarom bleef het niet gespaard van vandalisme. Menige keer vonden we bloemen uitgerukt, vertrapt of met afgebroken stengel. Eén keer was de dader of daderes zo driest te werk gegaan dat zelfs de gevel beschadigd was. De *frustratie* is bij sommige mensen blijkbaar groot.

Dit jaar pakken we het anders aan. We schrijven met stoepkrijt de naam van de plantjes naast onze bordertjes, want onbekend is onbemind. Tot nog toe bleven onze planten ongedeerd. Alleen het naamloze plantje, dat we nog wilden determineren alvorens het zijn naam kreeg, verdween in de grootste anonimiteit. De ploeg die de gemeente inhuurt om alle (on)kruid te verwijderen had zijn opdracht vervuld. Met de gasbrander. Gelukkig bleven alle andere planten staan en … is onze gevel niet in vlammen opgegaan.

Rita Van de Voorde

foto: Rita Van de Voorde

Fakkelgras

Als wij niet naar zee kunnen, dan komt de zee wel naar ons toe. Of toch minstens de plantengroei van de duinen. De invloed van strooizout op wat in onze bermen groeit, heeft me altijd al geïntrigeerd evenals het effect van de klimaatopwarming op onze plantengroei. Steeds vaker laten beiden zich tegelijk voelen. En dit vertaalt zich in botanische verrassingen.

Door een opeenvolging van steeds langere en drogere zomers gaan enkele vaste waarden in onze pekelflora langzaam maar zeker achteruit: zilte schijnspurrie, stomp kweldergras en platte rus. Zij houden van drassige omstandigheden, zoals het met strooizout aangerijkte sliblaagje dat zich na de winter langs veel wegen heeft opgebouwd. Andere zouttolerante soorten zijn meer afgestemd op de droge levensomstandigheden zoals deze zich in onze kustduinen voordoen. Voorbeelden hiervan zijn muurpeper en hertshoornweegbree. We vinden beide soorten dan ook in steeds grotere aantallen in de bermen van onze meest bereden en 's winters met zout bestrooide wegen, nu deze jaar na jaar droger worden.

Het meest in het oog springende zoutminnende plantje is nog steeds het Deens lepelblad. Terwijl het voorjaar zich nog voorbereidt op zomerse warmte en droogte, vormt het een uitbundig wit lint in de uiterste rand van veel wegbermen. Maar al snel verdwijnt het uit het zicht en maakt het plaats voor meer zomerse soorten.

De recentste nieuwkomer onder hen is duinfakkelgras. Omdat dit grasje nauwelijks te onderscheiden is van het nauw verwante smal fakkelgras, worden beide soorten in de recentere flora's samen genomen onder de noemer smal fakkelgras. Hoe dan ook hoort fakkelgras van nature niet thuis in de wegbermen van het binnenland. Twintig jaar geleden groeide duinfakkelgras enkel in de kustduinen en hier en daar op zandbultjes in de polders. Smal fakkelgras vonden we enkel in Wallonië, op kalkrijke bodems.

Vermoedelijk groeit het fakkelgras reeds op veel meer plaatsen

Tijdens de laatste vijf jaar zijn er steeds meer waarnemingen van fakkelgras in het binnenland van West-Vlaanderen, vooral in de Westhoek (Ieper, Roeselare) maar ook in Menen, Wervik, Gullegem en Sijsele. In 2015 werd dit grasje voor het eerst gevonden in Eke. Dit jaar stootte ik op drie populaties op enkele honderden meters van elkaar in Nazareth. Vermoedelijk groeit het fakkelgras reeds op veel meer plaatsen, maar wordt het over het hoofd gezien of (nog) niet herkend. Wat we niet verwachten te vinden, zien we immers maar al te vaak ook niet.

Fakkelgras heeft warm, droog zand nodig en is zoals alle duinsoorten tolerant voor zout. Door de combinatie van warmere zomers, uitdrogende wegbermen en restanten van strooizout die steeds langer in de grond blijven hangen omdat ze steeds minder door de regen worden weggespoeld, kan het aan zijn opmars beginnen.

foto: Gilbert De Ghesquière

Fakkelgras komt van nature het meest voor in de kalkrijke duinen van de Westhoek. Daar is de duinengordel ook het breedst, zeker als je er de nabijgelegen Noordfranse duinen van Duinkerke en omgeving bij rekent. De dominante zuidwesten winden vormen de rest van de verklaring waarom het fakkelgras eerst zuidwest Vlaanderen koloniseert. In onze regio vormen de Nazarethse populaties momenteel nog een unicum. Ik vermoed echter dat dit in de nabije toekomst snel kan veranderen.

Henk Coudenys

Vergeten-mij-nietjes

Elk jaar staan ze wel ergens te bloeien, vroeg in het voorjaar, de veelkleurige vergeet-mij-nietjes, op droge, warme plekjes, met een vegetatie die niet hoger dan enkele handbreedtes groeit. Ze hebben piepkleine bloempjes en vallen daardoor niet op, maar bekijk je ze door een loupe, dan zijn ze ronduit prachtig. De bloeiwijze maakt bovenaan een krulletje met achtereenvolgens witte, roze en lichtblauwe bloempjes.

Veelkleurig-vergeet-mij-nietje, Bernstraat - foto: Gilbert De Ghesquière

Als we aan vergeet-mij-nietjes denken, zien we automatisch de meest gekweekte – en vaak verwilderde – soort voor ons geestesoog: het bosvergeet-mij-nietje. Die kijk je niet zomaar over het hoofd, daarvoor zijn z'n hemelblauwe bloemetjes te opvallend. Nog iets groter zijn de moerasvergeet-mij-nietjes die we in de vroege zomer zien bloeien in wat ons nog rest aan moerassige weilanden en natte grachten, in onze steeds droger wordende natuurgebieden. Ook aan deze soort ga je niet voorbij zonder een bewonderende blik.

Maar de kleintjes onder hen vallen niet op en worden dan ook vaak vergeten. De meest voorkomende soort is het akkervergeet-mij-nietje. In aanleg denk je: "dat wordt mooi" want zijn wortelrozet is best wel fors van blad. Maar eens in bloei blijkt het toch maar om een onopvallend akkeronkruidje te gaan. Het ruw vergeet-mij-nietje is veel zeldzamer en valt al helemaal niet op. Zijn vruchtsteeltjes zijn veel korter dan die van zijn akkeronkruidneefje. En toch is het er ook eentje om niet gauw te vergeten, mits je de moeite doet om hem van nabij te bekijken. Mijn favoriet blijft echter het veelkleurige vergeet-mij-nietje. Op mijn aandacht kan die alvast elk jaar weer rekenen.

Henk Coudenys

Schelpen, een zomeridee …

Nu we met zijn allen onze zomervakanties wat moeten gaan herbronnen, is een goed schelpenboek misschien deel van de bagage aan het worden. Ik heb er alvast mooie ervaringen mee, omdat daar zo mooi de diversiteit in de natuur weerspiegeld ligt. En als al dat zand onder mijn zitvlak te warm wordt, dan is een verwonderende zoektocht voor kinderen, maar ook voor volwassenen erg boeiend en soms een aanzet tot meer. Ook als de vogels het laten afweten kan de kustlijn een welkome afwisseling vormen en wees gerust, een drieteenstrandlopertje houdt je steevast gezelschap.

Als je op waarnemingen.be eens niet naar planten of vogels speurt, tik dan even weekdieren aan. Ook bij ons in zoetwater zitten boeiende beestjes en met een gepast determinatieboek ben je met de gewone soorten vlug klaar. De zee is natuurlijk nog een meer indrukwekkende wereld, waar iedere soort zijn eigen 'habitat' heeft: diep onder de waterlijn of in de spatzone bij dijken en golfbrekers. Er zitten ook boeiende namen tussen als tepelhorentjes, grote en kleine en IJslandse, die alleen maar als verdachte reputatie hebben dat ze gaatjes boren in andere schelpen om die daarna leeg te slurpen. Er zijn horentjes en tweekleppigen, recente en fossiele, kleurrijke en 'saaie', zeldzame of soms bij duizenden aangespoeld zoals de tafelmeshesten of culinair beter bekend als scheermessen.

Enig enthousiasme van oma en opa kan van de kleinkinderen grote schelpenliefhebbers maken, bouwend aan een mooie collectie. Maar een goede raad: niet overdrijven! Anders krijg je dochter en schoonzoon op je dak omdat ze een paar kilo's lekkende zanderige schelpen mee sleuren naar huis in de veel te goed verzorgde auto dan nog wel. Voor wie kennis wil maken met de wondere miniwereld van de zee: een plastiek fles gevuld met fijn schelpengruis onder de bino is een wereld die opengaat en waar je best nog wat namen kan op plakken, als je dat wil, iets als mosselslurpertje of een mini muizenkeuteltje! En dan zijn er nog de andere strandschatten als eikapsels van haaien of schelpen van inktvissen, met ook alweer andere soorten die zich aan de opwarming hebben aangepast.

Opgepast, bij sommige individuen kan deze hobby verslavend werken.

Opgepast, bij sommige individuen kan deze hobby verslavend werken.

Nodig: zeef en of net is nuttig maar niet noodzakelijk, recuperatie zakjes of doosjes om de oogst mee te nemen, tabellen of boek om op te zoeken, steeds noteren van waar je vondsten komen als je ze in een collectie wil bewaren, en thuis even spoelen met water.

Aan te raden om op te zoeken: de geplastificeerde determinatie/zoekkaarten van 'Schelpen van het Nederlandse strand', 'Landslakken' en 'Zoetwatermollusken'. Die zijn handig hanteerbaar, betrouwbaar en lichtgewichten. Als boeken: 'Schelpen aan de Belgische kust' van Frausen en Wera, Lannoo, 2010. 'Strandvondsten' van Hans De Blauwe, 2017, stichting kunstboek, ook Belgisch en met veel meer dan schelpen, ook wieren, planten etc., wel iets meer gewicht om mee te nemen, maar aan te raden voor nieuwsgierige jonge (en oudere) strandbezoekers. KNNV Veldgids 'Schelpen', van de Bruyne, zeer degelijk met goede determinatietabel = als je meer wilt. Ten slotte KNNV Veldgids 'Slakken en mossels van land en zoetwater' van Bert Jansen, 2015, eerder voor Ardennen en onze watertjes …

Norbert Desmet

Boormosselschelpen - foto: Gilbert De Ghesquière

Vermiljoenkever komt van Oost-Europa helemaal afgezakt naar de Vlaamse Ardennen

Het is een klein kevertje maar blijkbaar met een groot herstelpotentieel. De vermiljoenkever valt vooral op door zijn vermiljoenrode kleur maar is niet zo groot, 11 tot 15 mm, heeft een eerder onopvallende levenswijze en is plat, heel plat. Om vermiljoenkever van gelijkende soorten zoals vuurkever te onderscheiden volstaat het om bij de larven naar het laatste achterlijfsegment te kijken. Dit is niet opvallend groter dan de andere, zie hiervoor ook even naar het overzicht.

Larve van vermiljoenkever - foto: Peter Van de Kerckhove

Dit kevertje kreeg de status van Habitatrichtlijnsoort toebedeeld. Het was immers tot voor kort een heel zeldzame soort met hoge habitateisen, met name bossen met veel en dik dood hout in natte (vaak alluviale) gebieden. In West-Europa was de soort verdwenen en in Oost-Europa zeldzaam en vaak beperkt tot oerbossen.

De larve van deze kever leeft onder de schors van recent gestorven bomen. Staand of liggend, naald- of loofhout maakt hem niet zoveel uit. Wel is er een duidelijke voorkeur voor soorten met een ruwe schors (populier, eik, wilg, robinia, ...). Verder neemt de kans op voorkomen sterk toe met de diameter van het stuk hout, hoe dikker hoe liever dus. De larve leeft anderhalf jaar en is een echte rover: hij jaagt onder de schors op allerlei andere ongewervelden en verpopt nadien tot kever. De kever vliegt vroeg in het voorjaar op zoek naar nieuwe afgestorven bomen om eieren af te zetten.

Op heel wat plaatsen zijn riviervalleien de voorbije decennia sterk veranderd door vernatting, hermeandering en spontane processen. Hierdoor kon het waterregime zich herstellen. Ook dode bomen mochten opnieuw blijven staan. Ook heel wat populierenaanplanten in de grote riviervalleien mochten verder spontaan ontwikkelen. Hier ontstond op korte termijn, en op vrij grote oppervlakte een zeer gevarieerd bosbeeld met grote hoeveelheden dik dood hout. Ideaal voor de vermiljoenkever die zich heel snel kon uitbreiden naar Duitsland, de Franse Elzas, grote delen van Nederland en uiteindelijk ook België. En dat allemaal in ongeveer 10 jaar tijd. Alles wijst er op dat de soort op eigen kracht al deze gebieden wist te koloniseren.

In Vlaanderen werd de soort het eerst gevonden in 2014 in Limburg. In het bosreservaat van het Kluisbos werd hij in januari 2018 gevonden. Door het bosreservatenteam werden systematisch de liggende verse populieren in het bosreservaat gescreend op de aanwezigheid van vermiljoenkever, aanvankelijk slechts positief voor één liggende stam. Na extra vondsten afgelopen winter in het oostelijke deel van het Kluisbos, werden heel wat gebieden in of langs de Scheldevallei onderzocht en dat leverde in de Vlaamse Ardennen heel wat nieuwe waarnemingen op. De soort werd gevonden in Wallebos (Bos t'Ename), Heynsdale, Kalkhovenbos, Feelbos, in populierenbossen langs de Schelde in Berchem (Kluisbergen) en aan de overkant bij de West-Vlaamse buren. Bijna alle waarnemingen betreffen larven die onder de schors van populier gevonden werden. Enkel in Heynsdale werd een adult onder de schors van eik gevonden. Enkel in Beiaardbos werd er gezocht maar niets gevonden dus vermoedelijk komt de soort ook in heel wat andere gebieden al voor. Het loont dan ook zeker de moeite om de komende winter eens op zoek te gaan in andere geschikte gebieden.

Vermiljoenkever- foto: Peter Van de Kerckhove

Vermiljoenkever en vergelijkbare soorten die onder de schors leven

				
Vermiljoenkever *Cucujus cinnaberinus*	*Cucujus haematodes*	Zwartkopvuurkever *Pyrochroa coccinea*	Roodkopvuurkever *Pyrochroa serraticornis*	*Schizotus pectinicornis*
Zwarte kaken, halsschild hoekig en lichtrood vooraan. Loof- en naaldhout	Rode kaken, egaal rood en afgerond halsschild. Naaldhout, niet bekend van België	Algemeen in Vlaanderen	Algemeen in Vlaanderen	Enkel gekend van Wallonië
 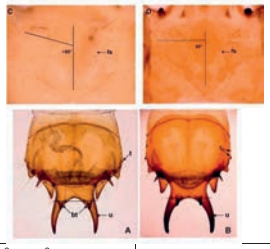	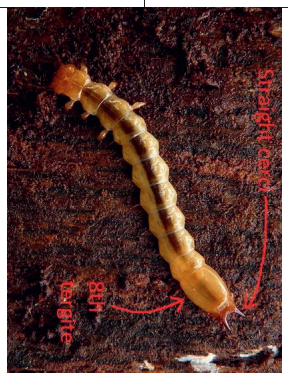			
7e en 8e segment gelijke lengte, 4 doornen op 8e segment	Frontale suture met rechte hoek / zijdoornen (bt) hoger ingeplant	8e segment duidelijk verlengd 2 rechte doornen op 8e segment	8e segment nauwelijks langer dan 7e, 2 gebogen doornen	

We verwachten dan ook dat de soort de komende jaren nog verder zal uitbreiden.

De meeste vondsten in Vlaanderen gebeuren bij populier aangezien dat de boomsoort is waarvan momenteel veel dik dood hout beschikbaar is op natte standplaatsen. Verder wordt er ook voornamelijk in populierenbossen gezocht naar deze kever. In buitenlandse studies blijkt echter een zeer ruim gamma aan gebruikte boomsoorten en geen specifieke voorkeur.

Moest je zelf op zoek willen gaan naar de larven in een bos waar je toegang toe hebt, tracht dan vooral niet te destructief te werk te gaan, even wat schors optillen volstaat dikwijls al om de beestjes te vinden, dek daarna de stam terug af, je bent niet wijs wat er allemaal rondkruipt en sluipt onder de schors van dode bomen. Vergeet ook niet om vondsten steeds te melden aan het INBO (of via Waarnemingen.be). Probeer ook steeds foto's te nemen om andere soorten uit te sluiten: vooral de larven van vuurkever zijn tricky. Voor meer informatie is dit de link naar het rapport: https://pureportal.inbo.be/portal/files/16056024/Thomaes_Marchand_2019_HabitatrichtlijnsoortVermiljoenkever.pdf

Arno Thomaes & Peter Van de Kerckhove

Onderzoek in bosreservaten? Daar wil ik meer over weten...

Medewerkers van het INBO bosreservatenteam deden de eerste vondsten van de vermiljoenkevers tijdens hun veldwerk in het Kluisbos. Je leest er hier nu over, maar je had er ook al eerder over kunnen lezen in de eigen nieuwsbrief van de bosreservaat-onderzoekers van het INBO. Die nieuwsbrief heet heel toepasselijk Bosreservatennieuws, en verschijnt gemiddeld één keer per jaar. Het gaat er niet alleen over kevertjes maar ook over vegetatie en bosontwikkeling bij nietsdoen, over paddenstoelen, ... voor elk wat wils.

Je vindt die nieuwsbrieven op de website van het INBO : www.inbo.be. Ga naar 'publicaties' en selecteer rechts bij 'type' 'INBO bosreservatennieuws'.

Je kunt je ook inschrijven om een berichtje te krijgen als er een nieuwe uitkomt. Daarvoor ga onderaan de startpagina en klik je in het rubriekje 'Blijf op de hoogte' op 'Nieuwsbrieven'. De rest wijst zichzelf uit.

Megarhyssa Rixator - foto: Johan Raes

Megarhyssa perlata - foto: Johan Raes

Sluipwespen

Recent fotografeerde ik in het Lozerbos twee soorten *Megarhyssa*, nl. '*M. rixator*' en '*M. perlata*'.

Als ik op www.waarnemingen.be de kaarten bekijk, dan blijken dit de eerste waarnemingen van deze grote en prachtige sluipwespen in onze regio te zijn (sinds 2012). Deze soorten rukken blijkbaar op vanuit het oosten (Kempen).

Johan Raes

De Boembekemolen

Wat ooit een ruïne leek na veel verleden
is nu een mijlpaal in het heden,
een vaste ankerplaats voor werkers en zoekers,
een rustoord voor vele passanten én recreanten,
of misschien toevallig een ontmoetingsplaats
voor mensen allerhande die verpozen willen in de zomerzon,
het genot van ultieme warmte dat soms liefde brouwt
bij een glas gekoeld Boembekebier.

En dan vloeien vele vertellingen
meanderend tussen Vlaamse heuvels;
anekdotische verhalen van verre jeugd,
herinneringen over boerenvolk lang geleden,
over bonkige mannen respectvol herdacht.
Hoe legendarisch ook hier te lande, *'de kleine man'*
zwoegend om den brode standhield,
blijft alsnog een geheimenis in deze zachte Zwalmstreek.

Nu ligt de Zwalm lustig lam getemd erbij,
enigszins moe maar voldaan van 't vele harde werk,
toen keuterboeren wroetend in deze molen
het '*luiwerk*' torsten, na elke zware oogst
om zoveel granenmeel bijeen te scharen
als het manna voor mens en dier.

maandag 29 juli 2019

foto: Yves Adams

LE ROY RINASSUR BVBA

Crelan

Warandestraat 17, 9810 Nazareth
T. 09 385 44 60 - 09 385 61 32
e-mail: leroy@rinassur.be
verzekeringsmakelaar nr. 13839

ALLE BELEGGINGEN - LENINGEN VERZEKERINGEN

Dierenartsenpraktijk 'Blauwesteen'

Dierenartsen
De Pourcq Bernard en Moreaux Philippe
Blauwesteen 43 te 9600 Ronse

www.dierenartsinronse.be
T. 055 21 38 19

uit sympathie

KALENDER juli - oktober 2020

UUR VAN VERTREK/EINDE
PLAATS VAN AFSPRAAK
TOELICHTING
GIDS
BIJZONDERHEID
CONTACTPERSOON
ZEKER MEEBRENGEN

HRZ: Natuurpunt afdeling Herzele
HOU: Natuurpunt afdeling Houtem
JNM: Jeugdbond voor Natuur en Milieu
KBE: Kern Werkgroep bos t'Ename
KR: Natuurpunt afdeling Kruisem
KRB: Kern Rondom Burreken
MOW: Milieufront Omer Wattez vzw
NWB: Nationale Werkgroep Botanie
OUD: Natuurpunt afdeling Oudenaarde-plus
PWG: Plantenwerkgroep Natuurpunt Vl. Ardennen-*plus*
PAWG: Paddestoelenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
RLVA: Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen
RO: Natuurpunt afdeling Ronse
TLES: Natuurpunt afdeling Tussen Leie en Schelde
TW: Trage Wegen vzw
VA: Natuurpunt afdeling Vlaamse Ardennen
VA-plus: Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
VUB: Vrienden van het Uilenbroek
VWG: Vogelwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
WMB: Werkgroep Munkbosbeekvallei
WMBV: Werkgroep Maarkebeekvallei
ZV: Natuurpunt afdeling Zwalmvallei
ZWG: Zoogdierenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*

Geleide wandelingen kunnen vanaf juli doorgaan met groepen van maximaal 50 deelnemers inclusief een begeleider (natuurgids). Om u als deelnemer optimaal te beschermen zijn er richtlijnen voor deelnemers opgesteld. Alle info om 'corona-proof' aan de activiteiten deel te nemen kan je lezen via https://www.natuurpunt.be/pagina/corona-proof-activiteiten. In geval van twijfel kan je best informeren bij de verantwoordelijke voor de activiteit.

Elke zondag t.e.m. zondag 25 oktober

ZV: Zomerseizoen Boembekemolen

- 14u - 18u
- Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
- Van zondag 5 april tot zondag 25 oktober is de Boembekemolen elke zondag geopend van 14 tot 18u. We verwelkomen je graag in de molen en op ons terras! De Boembekemolen is bovendien hét vertrekpunt voor een lichtvoetige of stevige wandeling in de Zwalmvallei. Kaartjes en diverse info beschikbaar in de molen.

Zondag 12 juli

KRB: Zomervlinders leren kennen

- 14u – 17u
- Stokstraat 54, Schorisse
- Op bezoek in een vlinderrijke tuin en de wastine van het Burreken
- Ronny De Clercq, 055 45 63 42
- Dagvlindergids, goed schoeisel

Woensdag 15 juli

TLES: woensdagavondwandeling in St Martens Leerne

- 20u-22u (wandeling) – tuin Paul: vanaf 22u tot ...
- Leernsesteenweg 321 Sint Martens Leerne
- Een zomerse avondwandeling in het behaaglijke landschap van Sint-Martens-Leerne en nagenieten bij een drankje in de tuin van Paul. Bij droog weer wordt een nachtvlinderval in de tuin van Paul geplaatst
- Paul Geeroms en Noël De Loof
- Avondwandeling/vleermuizen/nachtvlinders/verrassende verhalen
- paulgeeroms@telenet.be
- Aangepaste kledij

OUD: Avondwandeling Oude Scheldemeanders rond Domein De Ghellinck

- 19u – 22u
- Wortegem-Petegem, Parking Domein De Ghellinck, Kortrijkstraat 74
- Aandacht voor oeverplanten en libellen
- Paul Cardon, 0474 39 02 77 Cardon.paul@gmail.com
- Stevige schoenen, ev. libellengids

Donderdag 16 juli

MOW: Derdedonderdagwandeling

- 14u – 17u
- www.milieufrontomerwattez.be/actief/
- Iedere derde donderdag van de maand stappen we ongeveer 8 km in onze streek, vaak langs trage wegen. Met de klemtoon op wandelen en kletsen. En Omer Wattez indachtig.
- Goede wandelschoenen, afvalpickers.

Zondag 19 juli

VA + PWG: Planteninventarisatie (streeptocht) 'Grijs Hok' Zulzeke

- 10u - 13u
- Parking kerk Zulzeke, Zulzekestraat, Kluisbergen
- Inventarisatie hogere planten binnen ifbl-uurhok E2 47 22
- Henk Coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net
- Een 'grijs hok' is een vierkante km waarin tot nu toe minder dan 100 plantensoorten werden geregistreerd
- Loep, stevige stapschoenen, plantengids

Zaterdag 25 juli

KBE: Werkdag Bos t'Ename
TLES: Samen werken in en voor de natuur

- 9u -12u en/of 13u30- 17u
- loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
- Elke laatste zaterdag van de maand wordt er gewerkt in Bos t'Ename, van hakhout afzetten tot hooien.
- Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
- Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

Zondag 26 juli

KBE: Zomerwandeling in Bos t' Ename

- Wandeling 9u – 12u
- 9u: Prov. Archeologisch Museum (PAM), Lijnwaadmarkt 20 te Ename
- Pieter Blondé, 0488 36 22 79

pieterblonde@hotmail.com
Goede wandelschoenen

TLES: Zoektocht lieveheersbeestjes

14-17u
Ondernemersbos Zulte
Wat is het verschil tussen een inheems en een aziatisch lieveheersbeestje en hoeveel vinden we er van elke soort?
Jeroen Bossaer, Hannes Buyle en Etienne Colpaert
Voor jonge gezinnen met kinderen
Kan nuttig zijn: insectenpotjes, vergrootglas, sleepnet/vlindernet, witte paraplu

AUGUSTUS 2020

Zondag 2 augustus

TLES: daguitstap, op zoek naar boomkikkers in Retranchement, Zeeland

9u-18u
Parking kerk Zeveren om 9u of parking Vlamingpolderweg Cadzand om 10u
Vanuit Cadzand wandelen we over het strand naar de geul van het Zwin. Van daar nog eventjes verder wandelen naar Retranchement waar we onze gids Fred ontmoeten. Fred zal ons een uurtje gidsen op Retranchement waar we, op een warme, zonnige 2 augustus veel boomkikkers gaan zien. Nadien nog tijd om op het strand te liggen of een drankje te nuttigen in het strandpaviljoen. Reserveren verplicht via www.natuurpunt.be/activiteiten
Eddy Vervynck, Roger Wolfcarius en Fred Schenk van het Zeeuwse landschap
Picknick, wandelschoenen, verrekijker, evt. fototoestel om de kleine kikkertjes te fotograferen.

RO: Insectentocht met nadruk op vlinders

14u-18u.
Parking naast Kapel Wittentak, bovenaan de Kapellestraat in Ronse
We wandelen in beschermd bos en grasland Hotondbos
Jo Glibert, 0475 51 94 19
Vlindernet, loep

Dinsdag 4 augustus

MOW: Historische landschapswandeling

18u-22u.
Kerk van Melden
Zomerwandeling van 9 km langs de Oude Schelde en over de Koppenberg met verhalen over de historiek van het landschap en zijn bewoners. Halverwege genieten we van een picknick en een drankje in een authentiek cafeetje.
Nancy Lemay van Stones and Stories
Kostprijs: 13 euro (MOW-leden) of 15 euro (niet MOW-leden). Inschrijving is pas definitief na overschrijving op rek. nr. BE84 9796 1861 3259. Maximaal 25 deelnemers.
Inschrijving verplicht via info@milieufrontomerwattez.be

Woensdag 5 augustus

TLES: woensdagavondwandeling Oude Leie

19u-22u
Samenkomst: hoek Hulhage-Oostmeersdreef. Je kan ook parkeren in de Pieter Kintsstraat.
Een vroege avondwandeling. Via de Neerstraat gaan we naar het veer Bahio en wandelen langs de Linkeroever van de oude meander door de weiden richting Astene Sas en via het baantje komen we terug richting startplaats. Ongeveer 5,5 km. Onderweg veel aandacht voor de geschiedenis, watervogels en wie weet zien we in de schemering nog een ree. Reserveren verplicht via www.natuurpunt.be/activiteiten
Noël De Loof en Paul Geeroms
Op het einde van de wandeling doen we een gezellige tuin aan alwaar we ons kunnen verfrissen met een drankje. De opbrengst gaat integraal naar het werk voor Indische weeskinderen.
Noël De Loof 09 386 21 43
Verrekijker, goede stapschoenen.

Zondag 9 augustus

PWG: Planteninventarisatie (streeptocht) 'Grijs Hok' Munte

10u-13 u
Sint-Bonifatiuskerk, Munteplein, Merelbeke
Inventarisatie hogere planten binnen ifbl-uurhok D3 42 44
Henk Coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net
Een 'grijs hok' is een vierkante km waarin tot nu toe minder dan 100 plantensoorten werden geregistreerd
Plantengids, loep, laarzen of stevige stapschoenen

Donderdag 20 augustus

MOW: Derdedonderdagwandeling

14u-7u
Zie www.milieufrontomerwattez.be/actief/
Zie 16 juli
Vooraf inschrijven verplicht, zie http://www.milieufrontomerwattez.be/actief/
Goede wandelschoenen, afvalpickers.

Vrijdag 21 augustus

PWG VA+ KRB: Bramencursus

19u30-21u30
Stokstraat 54, 9688 Schorisse
Inleiding, determineren herbariummateriaal
Karst Meijer
Henk Coudenys; 09 386 97 11 coudenys.henk@belgacom.net; (tel. op de dag zelf: Ronny De Clercq 055 45 63 42)
Loep, pen en papier

Zaterdag 22 augustus

PWG VA+ KRB: Bramencursus

9u30-12u30 en 14u-7u
Stokstraat 54, 9688 Schorisse
Bramenexcursies in voor –en namiddag. Een halve dag deelnemen is ook mogelijk.
Karst Meijer
Henk Coudenys; 09 386 97 11 coudenys.henk@belgacom.net; (tel. op de dag zelf: Ronny De Clercq 055 45 63 42)
Loep, pen en papier, snoeischaar, plastiek zakken

MOW + OUD: Insectenwandeling met bioloog Davy De Groote

14u-17u
Zaal Amigo, Heurnestraat 235, Heurne
Natuurreservaat De Heurnemeersen

vormt het decor voor een mooie wandeling met oog voor het kleinst zichtbare leven: de insecten. Laat je verrassen door de ongebreidelde kennis van beleidsmedewerker van MOW, Davy De Groote, die ook conservator is van het terrein. Achter elke plant en dier schuilt een verhaal om ontdekt te worden!

- Davy De Groote
- Gratis, inschrijven verplicht
- info@milieufrontomerwattez.be

Zondag 23 augustus

PWG VA+ KRB: Bramencursus

- 9u30–12u30 en 14u–17u
- Stokstraat 54, 9688 Schorisse
- Bramenexcursies in namiddag en voormiddag. Een halve dag deelnemen is ook mogelijk
- Karst Meijer
- Henk Coudenys; 09 386 97 11 coudenys.henk@belgacom.net; (tel. op de dag zelf: Ronny De Clercq 055 45 63 42)
- Loep, pen en papier, snoeischaar, plastiek zakken

VA + VWG: Vogelringactiviteit

- 7u45–11u
- Parking voor de kerk van Berchem (Berchemplein)
- We krijgen een unieke gelegenheid om vogelringers aan het werk te zien en vogeltjes van heel dichtbij tot in de details te bewonderen
- Lietaer Thijs, 0473 58 17 14 Thijs.Lietaer@telenet.be
- Bij slecht weer zal deze activiteit niet doorgaan en worden de deelnemers verwittigd. Inschrijven verplicht bij Thijs Lietar.
- Laarzen, verrekijker (evt. fototoestel), vogelgids

Vrijdag 28 augustus

HRZ: Nacht van de Vleermuis

- 20u30-22u
- Kerk Herzele
- Wandeling centrum Herzele. Na een korte uiteenzetting over het verborgen leven van vleermuizen gaan we met onze gids en een batdetector op zoek naar vleermuizen.
- Frederik Dierickx
- Inschrijving verplicht www.natuurpuntherzele.be
- info@natuurpuntherzele.be

Zaterdag 29 augustus

KBE: Werkdag Bos t'Ename

TLES: Samen werken in en voor de natuur

- Zie zaterdag 25 juli

TLES : Nacht van de vleermuis in Deinze

- Vertrek tussen 20u30-21u30 in meerdere groepen. Reservatie verplicht
- St Poppoplein – 9800 Deinze
- Onze vliegende zoogdieren hebben het niet makkelijk. Door covid-19 staat hun reputatie op de helling. Dit jaar is het meer dan ooit belangrijk om meer te weten over dat fascinerend diertje en dat kan tijdens de Nacht van de Vleermuis in Deinze. Gewapend met een batdetector gaan we op zoek naar vleermuizen in het centrum van Deinze en in het Martinuspark. Een ervaren gids helpt je de beestjes te spotten en vertelt over hun intrigerend leven. Meerdere wandelingen zijn aangepast voor jonge gezinnen.
- Meerdere gidsen
- Deze activiteit is gratis en voor iedereen. Door de coronamaatregelen is het verplicht om te reserveren zodat je op voorhand wordt ingedeeld in kleine groepjes met verschillende starttijden. Reserveren via www.natuurpunt.be/activiteiten
- koen.bilcke@gmail.com

Zondag 30 augustus

MOW + VA: Met de fiets op zoek naar bijenplekjesin Maarkedal

- Namiddag
- Normaal zouden de bijenplekjes in Maarkedal feestelijk ingehuldigd geweest zijn tijdens de Week van de Bij in mei, maar corona besliste er anders over. Nu we weer allemaal uit ons schuiloord mogen komen, mag het een fietsje meer zijn. We gaan enkele bijenplekjes in Maarkedal bekijken.
- Inschrijven vóór 15 augustus bij info@milieufrontomerwattez.be Vermeld naam, woonplaats, aantal deelnemers. Na je inschrijving verneem je meer over de plaats en uur van vertrek. We kunnen max. 2 groepen aan, telkens van ongeveer 20 personen.

SEPTEMBER 2020

Zaterdag 5 september

ZV + PWG: Planteninventarisatie (streeptocht) Spettekraai en Zwalm

- 14u-19u
- Nederzwalmse Steenweg Brug over de Schelde, kant Nederzwalm
- Inventarisatie hogere planten in ifbl-uurhok E3 1142
- Alexander Van Braeckel, 0473 85 45 62
- Stevig schoeisel of laarzen, flora, evt. loep

TLES: een voedselbos: wat is dat?

- 14u-17u
- Kakelstraat 26 Deinze
- Bezoek aan een tuin van Eden, jawel. En dan nog in de Kakelstraat in Deinze! Reserveren verplicht via www.natuurpunt.be/activiteiten
- Piet Moerman en Paul Geeroms
- paulgeeroms@telenet.be
- Aangepaste kledij

Zondag 6 september

TLES: bezoek bisdonkdreef

- 14-17u
- Parking Radio Tequila
- Weinigen beseffen de unieke waarde van het Bisdonkdreefje, een heischraal grasland met heel wat zeldzame planten. Om een idee te geven, de oppervlakte heischraal grasland in Vlaanderen wordt geschat op amper 300 hectare waarvan het leeuwendeel in de kempen ligt. En gelukkig ook een stukje in Zulte. Reserveren verplicht via www.natuurpunt.be/activiteiten
- Axel Heyerick

Woensdag 9 september

VWG: Bijeenkomst van de Vogelwerkgroep

- 20u–23u
- Stedelijk Centrum te Heurne
- Bijeenkomst van vogelkijkers uit de

regio (of daarbuiten). Er worden enkele voorstellingen gebracht, die kunnen gaan over diverse thema's: determinatie, reisverslagen, projectresultaten, etc. Dit zowel voor de beginnende vogelkijker als de meer gevorderde.
Meer info op: https://www.facebook.com/groups/vwgvap/
Paul Vandenbulcke, 0475 34 65 86

Zaterdag 12 september

HOU: Smoorbeekvallei, landschap en beheer

10u00 tot 12u30
Gentsestraat, Zonnegem, ter hoogte van huisnummer 84
Natuurpunt Houtem beheert nu al enkele jaren verschillende natuurpercelen van de gemeente Sint-Lievens-Houtem in de Smoorbeekvallei. Waar ligt deze verborgen parels? Wat is er zo speciaal aan? Waarom natuurbeheer en wat houdt het in? Dit en veel meer verneem je op de landschapswandeling die Natuurpunt Houtem organiseert. Iedereen welkom.
De wandeling is ongeveer 5 km lang.
Erwin Declercq
Inschrijvingen: max 30 deelnemers via nphoutem@gmail.com
Erwin Declercq 0476 373 659 of nphoutem@gmail.com
Stapschoenen, aangepaste kledij bij regenweer.

Zondag 13 september

RO + PWG: Planteninventarisatie Muziekbos, Ronse

10u-13u
Parking Boekzitting, Ronse
Inventarisatie binnen het ifbl-uurhok E3 51 11, met focus op het heideherstel
Henk Coudenys, 093 86 97 11, coudenys.henk@belgacom.net
Plantengids, loep, laarzen of stevige stapschoenen

ZV: Appelpluk

9u30 tot ca 12u30
Boomgaard aan het kruispunt Langendries/Boterhoek (100m van de Boembekemolen
Er worden appels geraapt en geplukt voor het persen tot appelsap. De appels worden na de middag verwerkt in de mobiele fruitpers aan de Boembekemolen. Doel is dat we dat sap kunnen serveren in de Boembekemolen. Een deel van het sap wordt gebruikt voor de productie van ons bier Boembeke Luiwerk
An De Schrijver: 0484 77 72 44

Donderdag 17 september

MOW: Derdedonderdagwandeling

14u–17u
Zie www.milieufrontomerwattez.be/actief
Zie 16 juli
Inschrijven verplicht: http://www.milieufrontomerwattez.be/actief/
Goede wandelschoenen, afvalpickers.

Zaterdag 19 september

ZV Werkdag Middenloop Zwalm

10u-16u
Wordt rondgestuurd ifv de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglist.
Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be

TLES: de driekastelenfietstocht, met sagen en legenden

15u-17u30
St-Poppoplein Deinze (aan hoofdkerk)
We rijden naar de Rekkelinge waar we de slag van de Witte Kaproenen uit de doeken doen. We stoppen waar ooit een reuze linde stond, gaan de geschiedenis na van het kasteel van Meire en zien de resten van een oude omwalling. Aan het kasteel Van Crombrugge, de kapel en de dreef is ook heel wat te vertellen. Tenslotte het Ooidonk kasteel met zijn zeer oude en rijke geschiedenis. Via de dijk en Astene Sas rijden we terug naar onze startplaats. Reserveren verplicht via www.natuurpunt.be/activiteiten
Noël De Loof en Paul Geeroms
Er wordt meer verteld dan gefietst
Goede fiets

Zondag 20 september

VA+ WMBV: Gezinswandeling in de Schamperij en omgeving (Maarkebeekvallei)

14u–17u
kerk van Maarke, Maarkeweg-Kokkerellestraat
Johan Cosijn, 055 30 98 10
Goed schoeisel of laarzen, verrekijker

KR: Gezinspicknick

11u30–17u
Samenkomst in het Wannelappersbos, Damstraat Zingem
Een gezellige gezinspicknick
Verplicht inschrijven via kern@natuurpuntzingem.be
Stijn Willen 0473 71 94 05

Zaterdag 26 september

RO: Appelpluk en persen appelsap

Start om 9u. Einde om 13u.
Reservaat Pyreneeën: Boomgaard op de hoek van de Waaienberg en de Bossenberg
Er zijn 2 boomgaarden te plukken. De geoogste appels worden naar de persmachine op de Mont in Elzele gebracht.
Philippe Moreaux
Iedereen mag appels meedoen naar huis. Elke helper krijgt gratis 20 flessen appelsap van 1 l. De rest wordt door de afdeling verkocht of zelf gebruikt op onze activiteiten.
Philippe: 0476 49 24 61
Bak als je eigen appels wilt

www.ferynjan.be info@ferynjan.be
JAN FERYN BVBA milieuconsulent

KBE: Werkdag Bos t'Ename

TLES: Samen werken in en voor de natuur

Zie zaterdag 25 juli

Zondag 27 september

TLES + PWG: Planteninventarisatie (streeptocht) 'Grijs Hok' Dentergem

10u-13u

Kruispunt Staatsbaan (N459)-Deinzestraat (N440), Dentergem, Deinze

Inventarisatie hogere planten binnen ifbl-uurhok D2 45 43

Henk Coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net

Een 'grijs hok' is een vierkante km waarin tot nu toe minder dan 100 plantensoorten werden geregistreerd

Loep, stevige stapschoenen, plantengids

OKTOBER 2020

Zaterdag 3 oktober

TLES: powerpoint Azië, mix van cultuur en natuur, door Séverine en Lukasz

20-23u (deuren open om 19u30)

De Vlasschuur, Ardense Jagerstraat Gottem

2 toffe mensen hadden de kans van hun leven en trokken 15 maanden door Azië. Séverine studeerde Japanologie en was al langer gebeten door de Azië-microbe. Kom langs en ontdek samen met Séverine en Lukasz dit boeiend werelddeel, een mix van cultuur en natuur!

€ 5,-/pp t.v.v. aankoop nieuwe natuur in Deinze

eddy.vervynck@gmail.com of 0496 62 63 03

Zondag 4 oktober

HRZ: Eerste paddenstoelenwandeling

9u30-12u

Kerk Sint-Antelinks

Als je een beetje een natuurliefhebber bent en tevens wat culinaire interesse hebt, dan zijn in oktober paddenstoelen nooit ver uit je gedachten. Ze zijn een wereld op zich, die plots verschijnende 'stoelen', waarvan we niet altijd weten of ze giftig zijn of eetbaar.

Frederik Dierickx en Patrick Rouckhout

Inschrijving verplicht www.natuurpuntherzele.be

info@natuurpuntherzele.be

Stevige wandelschoenen of laarzen.

Ulrich Libbrechtwandeling te Zulzeke

14u -17u

Parochiezaal Zulzeke, Zulzekestraat 17a

Keuze uit 3 wandelingen: Natuur –en landschapswandeling (8 km), filosofische wandeling (5 km) en muzikale wandeling (5 km) begeleid door About Jay, een band die het publiek graag verrast met meerstemmige songs begeleid op ukelele en gitaar. Achteraf gezellig samenzijn met drank en gebak.

Filip Keirse en Brigitte Vanloo, 055 38 78 83, filip.keirse@telenet.be
Els Janssens en Lieve Mornie

Inschrijven voor 30 september via http://www.libbrechtgenootschap.org/ Eventuele maatregelen die het aantal deelnemers tijdens en na de wandeling zouden beperken, zullen op de website van het Libbrechtgenootschap vermeld worden vanaf september.

Goed schoeisel

Zaterdag 10 oktober

ZV: Verhalenwandeling tijdens Nacht van de Duisternis

20u-22u

Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel

Een wandeling in de omgeving van de Zwalm met verhalen

Nacht van de Duisternis

Heleen Van'tveld: morgane_fay@hotmail.com

Donderdag 15 oktober

MOW: Derdedonderdagwandeling

14u–17u

Zie http://www.milieufrontomerwattez.be/actief/

Zie 16 juli

Vooraf inschrijven: http://www.milieufrontomerwattez.be/actief/

Goede wandelschoenen, afvalpickers.

Zaterdag 17 oktober

RO: Nachtelijk onderzoek Muziekbos: uilen, nachtvlinders, vleermuizen, sterren kijken.

18u op de heidevlakte Muziekbos ten Westen van de Geuzentoren.

Auto's parkeren op de hoek van de Rijkswachtdreef en de Boekzitting, vandaar te voet naar de onverharde Muziekbosstraat en de Geuzentoren.

Bij onbewolkte hemel zal er een telescoop zijn om te turen naar sterren en planeten.

Jo Glibert en Philippe Moreaux

Gaat niet door bij regen!!

Jo: 0477 51 94 19

Warme kledij

ZV Werkdag Middenloop Zwalm

10u-16u

Wordt rondgestuurd ifv de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglist.

Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be

Zondag 18 oktober

ZV: Ronde ontbijt @ Boembekemolen

9u–11u

Boembeke 18, 9660 Brakel

In de aanloop naar de doortocht van de Ronde Van Vlaanderen zal er een stevig koersontbijt voorzien worden. De prijs bedraagt 15 euro p.p. en de opbrengst gaat integraal naar het beheer van de molen.

Inschrijven via carlaverdonckverdonck@hotmail.com en betalingen ten laatste op 11 oktober 2020 op reknr: BE86 8905 4414 2850

Carla Verdonck 0472 89 81 70

TLES: Herfstwandeling Vallei van de Oude kale

14-17u

kerkhof Lostraat, Merendree

In combinatie met Eurobirdwatch: trektelpost aan C110/C111

Stephan Boulez

Organisatie: de Ratel

Zondag 25 oktober

HRZ: Tweede paddenstoelen-wandeling

- 9u30-12u
- Kerk Sint-Antelinks
- Zie 4 oktober
- Frederik Dierickx en Patrick Rouckhout
- Inschrijving verplicht www.natuurpuntherzele.be
- info@natuurpuntherzele.be
- ☑ Stevige wandelschoenen of laarzen.

Zaterdag 31 oktober

KBE: Werkdag Bos t'Ename

TLES: Samen werken in en voor de natuur

- Zie zaterdag 25 juli

TLES: Film 'Costa Rica'

- 20-23u
- Ter Wilgen, Poelstraat 70, Deinze
- Ditmaal liet ons groepje Natuurpunters rond Karel zich verleiden om op verkenning te gaan in Costa Rica. Een land dat veel natuurliefhebbers voor hen al aangetrokken heeft. En terecht. We werden overspoeld door prachtige waarnemingen van vogels, zoogdieren, reptielen, vissen, vlinders en andere geleedpotigen. We werden wakker van het gebrul van brulapen en gingen slapen met het geluid van de Montezuma oropendola. We maakten boottochten op rivieren vol spitssnuitkrokodillen en brilkaaimannetjes, langs mangrovebossen waar we wel 10 reigersoorten zagen. Onze filmer Luc en fotografe Annemie deden hun uiterste best om kolibries, suikervogels en motmots goed in beeld te brengen. We waren jaloers op die luiaards die hun siësta hielden ondersteboven aan een tak, hoog in de bomen. We keken diep in de oogjes van de roodoogmakikikker, het symbool van Costa Rica. We maakten spectaculaire wandelingen over hangbruggetjes tussen de boomkruinen of over diepe beekvalleien. Kortom: we genoten met elke vezel van ons lichaam en elke grijze cel onder onze hersenpan.
- Karel De Waele, Luc Mincke en Annemie Verschueren
- 2,5 Euro pp.

Boommarter — ©Vilda/Yves Adams

Roofdieren, terug van uitgeroeid geweest

Roofdieren zijn intrigerende beesten, op velerlei vlakken. Over weinig andere soorten wordt méér en overtuigender aan een doorsnee cafétoog verteld en gediscussieerd, en dit zowel vroeger als nu. Actueel is de wolf ongetwijfeld het dier dat in elk (meer of minder) bruin café over de tongen gaat, in een zoveelste rondje 'ieder zijn waarheid'.

Via de moderne en sociale media heeft ondertussen elke Vlaming ongetwijfeld en ten overvloede van 'Welkom wolf' gehoord. Toen wij destijds met de Stichting Omer Wattez (thans MOW), in 1993 in de Vlaamse Ardennen de campagne 'Welkom vos' lanceerden, waren de communicatiemiddelen nog heel wat primitiever. Vandaag scoort dit begrip zelfs niet één hit via Google – vervlogen tijden en vervlogen historiek, zo lijkt het. We zijn nu bijna drie decennia (!) later en kennelijk in een ander tijdperk terechtgekomen. Wie een stuk jonger is dan ondergetekende kan het zich misschien nauwelijks voorstellen, maar amper een goeie generatie geleden was er van vossen, net zo min als van steenmarters ondertussen, in onze regio in de verste verte geen sprake. Alles went, en vossen en steenmarters hebben plaatsgemaakt voor wolven in onze (bijna dagelijkse) pers. Toch is dit een behoorlijk opmerkelijke evolutie. Natuurbeschermers slaan al jarenlang alarm over de maar niet te stoppen achteruitgang van zo veel soorten, spijts de aanzienlijke toename van de oppervlakte aan beschermde natuurgebieden. Maar die (middel)grote roofdieren doen het blijkbaar juist wél goed, en komen terug.

Hoewel we nog geen overweldigende zekerheid hebben, heeft het er alle schijn van dat nog verschillende andere roofdiersoorten zich in Vlaanderen de laatste jaren volop inscharen in deze positieve trend, met een opmerkelijke toename zowel in areaal als in dichtheid. Na de vos en de steenmarter, en inmiddels ook de wolf, zijn intussen eveneens de boommarter, de das, de otter en de wilde kat mondjesmaat Vlaanderen aan het heroveren: terug van weggeweest. De oorzaken daarvan zijn niet altijd duidelijk, en kunnen ook verschillen. Maar wellicht zijn er enkele gemeenschappelijke factoren in het spel, die de nodige triggering opwek-

ken op het moment dat, voor een welbepaalde soort, andere factoren in een gunstige combinatie getreden zijn. Daarbij zullen de soort-specifieke biologische en ecologische kenmerken dit proces differentiëren, zoals snelheid van voortplanting (worpgrootte en -frequentie, bereiken van seksuele volwassenheid), en capaciteit tot dispersie en adaptatie. En uiteraard hangt het resultaat, de 'zichtbaarheid' van zo'n proces in een bepaalde regio nauw samen met de specifieke lokale voorgeschiedenis van de soort: hoe sterk was de populatie er uitgedund geraakt of hoe ver was zij in areaal teruggedrongen.

Een gemeenschappelijke factor binnen de roofdierengroep die zeker een rol speelt in hun comeback, is de gewijzigde houding van mens en maatschappij. Voorheen was uitroeiing noch min noch meer het nagestreefde en niet zelden grotendeels gelukte doel. Parallel met de gewijzigde doelstelling werden ook de meest drastische bestrijdingsmiddelen in verschillende West-Europese landen verboden wegens hun niet-selectieve en niet-humane karakter, zoals de klassieke wildklem en zenuwgiffen zoals strychnine. In recente jaren zullen ook de inspanningen op het vlak van landschappelijk natuurherstel stilaan effect hebben – al was het maar om andere, negatieve effecten zoals toegenomen verkeerssterfte ten dele te compenseren. Vreemd, en nog steeds grotendeels onverklaard, is de omgekeerde trend bij de kleinere soorten: de bunzing op kop (zie Meander 2012 nr. 2), evenals vermoedelijk ook bij de hermelijn en de wezel.

Voor vele van de genoemde (middel)grote roofdiersoorten werd er tot voor kort klassiek van uitgegaan dat zij van nature bijzonder mensenschuw waren. De realiteit is evenwel anders: alleen in de meest ontoegankelijke gebieden was de mens er niet in geslaagd deze soorten (zo goed als) uitgeroeid te krijgen. Maar wanneer zij ongemoeid gelaten worden, en zeker wanneer ze actieve bescherming genieten, blijken zij stilaan 'overal' op te duiken, inclusief in steden en tuinen …

De verdere populatieontwikkeling van onze roofdieren, ook in eigen Zuid-Oost-Vlaamse regio, belooft dus best interessant te worden. Voortaan is het alvast extra uitkijken voor twee

Das — foto: Rik Desmet

De gewijzigde houding van mens en maatschappij speelt een rol in de comeback van roofdieren

soorten die onlangs met zekerheid konden worden waargenomen: de boommarter en de otter. Nadat een volwassen boommarter enkele jaren geleden meermaals op cameraval werd vastgelegd in het Kravaalbos bij Aalst, is nu ook voor de Vlaamse Ardennen even ten westen van Oudenaarde met zekerheid zijn voorkomen gedocumenteerd, via de vondst van een verkeersslachtoffer begin augustus 2019. Omdat het bovendien een eerstejaarsdier betrof, op dat moment nog in het ouderlijk territorium verblijvend, is meteen ook lokale voortplanting bewezen. Heel wellicht is de boommarter ondertussen ook in een boscomplex van Geraardsbergen opgedoken. Boommarters nemen kennelijk best ook wel genoegen met kleinere boscomplexen dan vroeger verondersteld (zie ook Meander 2015 nr. 2).

Nog verrassender – alhoewel – was de waarneming, mét bewijsfoto, van een zwemmende otter in de Zwalmbeek in april 2020. Alhoewel dus: in juli 2015 werd naar àlle waarschijnlijkheid ook al eens een vluchtende otter opgemerkt in Zwalm. De recente waarneming maakt deze eerdere waarneming des te plausibeler.

Uitkijken dus is de boodschap, eens te meer. Ook naar mogelijke bezette dassenburchten want ook dassen lopen met zekerheid af en toe rond in de Vlaamse Ardennen. En naar (passerende) wolven …

Eén adres: koen.vandenberge@inbo.be – met dank.

Koen Van Den Berge

Uilen in de lift in Maarkedal

De controles van de nestkasten voor steenuil (46) en kerkuil (12) zijn voor 2020 recent uitgevoerd in Maarkedal. Dit alles gebeurde volgens de voorgeschreven coronamaatregelen.

Het resultaat is voor het derde jaar op rij zeer positief met een bemoedigende stijging van het aantal broedgevallen van steenuil. Voor kerkuil stellen we een lichte daling vast. 2019 was dan ook een topjaar!
Kerkuil: 17 pulli (= jongen). Kerken: Maarke: 2, Kerkem: 5, Schorisse: 3, Etikhove: 4. Privaat: Nukerke: 3.
Steenuil: 8 pulli, 4 eieren en een vermoedelijk broedsel.

Merkwaardig is dat na het terugplaatsen van de nestkast in de kerktoren van Maarke, na de verbouwingswerken aan het Marca (cultuurtempel Maarkedal), de nestkast meteen bezet was. En dan nog wel in dubbel gebruik. In de ruimte vooraan hadden kauwen een poging tot nestvorming ondernomen. In de achterste kamer vonden we echter twee jonge kerkuilen. Meteen raak dus! Met dank aan schepen Frederik Van Nieuwenhuyse om er voor te zorgen dat de nestkast goed en wel kon teruggeplaatst worden.

Begin juni werden de jonge uilen geringd door een erkend vogelringer van het Belgisch Ringwerk (Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen). Dit zorgt voor interessante gegevens bij een eventuele nieuwe ontmoeting (terugmelding)

Kerkuil Etikhove - foto: Johan Cosijn

Steenuiltjes Maarke - foto: Johan Cosijn

in een andere regio of bij vondst als (verkeers)slachtoffer.
Kerkuil: 16 pulli + 1 adult. Kerken: Maarke: 1, Kerkem 5, Schorisse 3 + 1 adult, Etikhove: 4. Privaat: Nukerke: 3.
Steenuil: 7 pulli. Maarke: 3, Nukerke: 4

We kunnen stellen dat het oordeelkundig verplaatsen van verschillende nestkasten voor steenuil naar meer geschikte locaties stilaan vruchten begint af te werpen. We hopen dat die trend zich de komende jaren zal verder zetten. Heuglijk nieuws voor de steenuilen maar ook voor de monitoren.

Het uilenteam Maarkedal bestaat uit Johan Cosijn, Ludo Bauwens, Andy Vanbraband en Mario De Langhe. Het team maakt deel uit van de Werkgroep rond de Maarkebeekvallei, actief binnen Natuurpunt Vlaamse Ardennen. Het uilenproject wordt gecoördineerd door Paul Haustraete (Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen) en staat onder supervisie van de Kerkuilwerkgroep Vlaanderen, afdeling van Vogelbescherming Vlaanderen vzw en de Steenuilenwerkgroep van Natuurpunt.

Johan Cosijn

BOOMKWEKERIJ
DE BOCK

Boomkwekerij DE BOCK

Wij zijn specialisten in

Sierheesters, Rozen, Bamboes, Vaste planten,
Coniferen, Sierbomen, Haagplanten, Fruitbomen

Pelikaanstraat 89, 9700 Oudenaarde - Nederename
Tel: 055/30.24.80 (bedrijf)
Fax. 055/31.35.83

Onze Natuur

Aan de andere kant van de wereld lijkt het gras altijd groener, mysterieuzer en indrukwekkender. We staren met grote ogen naar buitenlandse beelden van exotische dieren en hun weelderige biotopen maar vergeten ondertussen eens door het raam naar buiten te kijken. Als je dat zou doen, zou je merken dat wat er zich in je achtertuin afspeelt minstens even fascinerend is. En eens je dat gezien hebt, zal je er nooit meer naast kunnen kijken: Onze Natuur is onwaarschijnlijk wild.

Van de Ardense bossen tot de zeeduinen van Het Zwin, twee cameraploegen van Hotel Hungaria zijn al sinds maart 2019 bezig aan een safari door de wilde natuur in eigen land. In 2022 zie je het resultaat van hun zoektocht in een unieke reeks natuurdocumentaires op Canvas.

Maar Onze Natuur is meer dan dat. Op hun website en social media kanalen kan je de Belgische natuur nu al ontdekken, beleven en beschermen. Je vindt er exclusieve beelden, een blik achter de schermen, onvertelde verhalen, tips hoe jij kan helpen, live cams, evenementen en veel meer, waardoor je niet anders kan dan je wandelschoenen aan te trekken en naar buiten te gaan. Door weer en onweer.

Onze Natuur wil 11 miljoen Belgen doen inzien dat we grenzeloos trots mogen zijn op wat er zich in ons eigen land afspeelt. Zo willen we de band tussen de Belgen en hun natuur versterken. Want als je met zoveel fierheid en respect naar Onze Natuur kijkt, zal je ze ook spontaan beter beschermen. Meer informatie: www.onzenatuur.be/

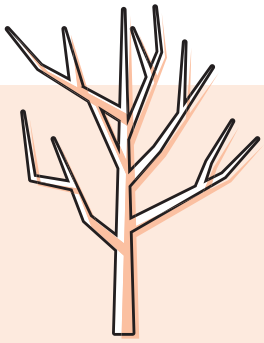

We delen in de rouw van

We delen in de rouw van Marva De Winter, zijn vrouw, en zijn kinderen Johan, Caroline, Véronique en Helmoed (†) bij het overlijden van Maurice Royaerd (°28-10-1928) op 29 mei 2020. Maurice was lange tijd een zeer actief lid van Wielewaal Schelde-Leie.

We delen in de rouw van Philippe Moreaux en Annemie Devos, Guy Moreaux en Olivier Louis en Michèle Moreaux en Anne Dussart, haar kinderen en tevens van haar kleinkinderen, haar achterkleinkinderen, haar broer en schoonzussen bij het overlijden van Cécile Vogels (°18 april 1924) op 15 april 2020. Philippe Moreaux is voorzitter van Natuurpunt afdeling Ronse.

We delen in de rouw van Louise, Emile en Camille, zijn kinderen. Jean Marc Magherman en Lydie Marchand, zijn ouders, Peter Magherman en Veerle Petit, zijn broer en schoonzus, Febe Magherman en Sebastian, Flore Magherman en Tim, zijn nichtjes en hun partners, bij het overlijden van Bart Magherman (°14 februari 1970) op 22 april 2020.
Bart was naast zijn roeping als huisarts tot een aantal jaar terug nog actief als fervent vogelkijker, als medeconservator binnen Middenloop Zwalm en als bestuurslid, daaronder ook penningmeester. Eerder was Bart JNM-er. Een 'In memoriam' kan u lezen op de pagina hiernaast.

In memoriam

Bart Magherman, huisarts met hart voor mens én natuur

De liefde voor natuur begon vroeg, heel erg vroeg. Als jonge snaak ging Bart op ontdekking in de natuur rondom zijn ouderlijke huis. Hundelgem, Beerlegem, Dikkele, hij kende de Munkbosregio als zijn broekzak. Elk jaar opnieuw had hij daar steevast de eerste waarnemingen van tapuit, paapje, grauwe gors en roodborsttapuit voor de regio. In de winter trok hij er met lange botten de akkers door, op zoek naar zijn jaarlijkse afspraak met de blauwe kiekendief.

Enkele jaren na zijn eerste ontdekkingen in de natuur werd Bart mederedacteur van 't Kwikkelt, het toenmalige ledenblad van de Jeugdbond voor Natuur en Milieu (JNM).

Ook tijdens zijn drukke eerste werkjaren als huisarts en jonge vader koelde de liefde voor natuur niet. Dat komt ervan als je van in de lagere school tot in je studententijd zoveel tijd doorbrengt met Dominique Verbelen, die charismatische man ademt natuur en dan vooral amfibieën. Bart werkte samen met Stad Zottegem acties uit om padden, kikkers en salamanders te redden. Overzetacties op De Vlamme, Traveins, Schoolstraat en Wurmendries werden op poten gezet. En samen met een collega-arts, met Robert Jooris (Hyla-werkgroep) en met vriend Herman Haustraete maakten ze zelfs een oud zwembad leeg dat moest verdwijnen voor een nieuwe woning.

Maar ook voor andere acties maakte Bart graag tijd. Kerkuilenbakken werden opgehangen op oude boerderijen, hij was bestuurslid van Natuurpunt Zwalmvallei en bij de opstart van het natuurgebied rondom Jan De Lichte was hij conservator. Hij stak ook graag de handen uit de mouwen in het Parkbos-Uilenbroek.

Naarmate de huisartsenpraktijk en het gezin groeide werd het moeilijk om dat allemaal te combineren. In zijn schaarse vrije tijd trok Bart met Herman naar zijn lievelingsgebieden om vogels te kijken. Oude Scheldemeanders, Langemeersen, Zwalmvallei, spaarbekken Jan De Lichte, ... Eén van de hoogtepunten waren de 7 watersnippen die ze zagen aan 'zijn' Jan De Lichte, perceel Vijvermeers.

Al hoefde hij niet speciaal op pad te gaan om unieke waarnemingen vast te leggen. Als huisarts was Bart regelmatig op weg voor huisbezoeken, en daarbij steeds alert op zoek naar vogels. Het was zo dat Bart enkele jaren geleden de eerste slechtvalk sinds de jaren '80 in Zottegem had gezien. Of die keer dat er een rode wouw werd gesignaleerd. Enkele minuten later deelde Bart trots een filmpje van de spectaculaire roofvogel.

Het typeerde Bart. Hij had oog voor alles en iedereen. Van kikker in nood op de bodem van een oud zwembad tot een patiënt die een opkikker kon gebruiken. We gaan hem missen. Als arts, als natuurliefhebber, als vriend.

Natuurpunt Zwalmvallei

1,5 miljoen euro voor natuurprojecten in de onmiddellijke omgeving

Natuur is nodig. Want zeg nu zelf, wat is er aangenamer dan je deur uitstappen en je meteen kunnen laten onderdompelen in een oase van groen en rust? Niet alleen is natuur in onze buurt een zegen voor ons persoonlijk welzijn, het draagt ook bij tot de maatschappelijke uitdagingen die we in de ogen kijken: de klimaatopwarming, de verstedelijking, onthaasten. Meer dan ooit is er een toenemende vraag naar toegankelijke en nabije natuur en daar gaat Vlaams Minister van Omgeving Zuhal Demir werk van maken. Ze voorziet 1,5 miljoen euro voor lokale projecten die natuuroplossingen uitwerken. Voor het zevende jaar op rij, kan opnieuw de projectsubsidie 'Natuur in je buurt' aangevraagd worden bij het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) van de Vlaamse overheid.

Samengaan van natuur en gezondheid

In de afgelopen maanden werd opnieuw duidelijk dat onze natuur een waardevol goed is. Vaak was het immers de enige plaats waar men het isolement tussen vier muren kon ontlopen en op een gezonde manier kon ontspannen of het hoofd leegmaken. Maar niet iedereen heeft een stukje groen in zijn buurt. De vraag naar groenzones in de nabije omgeving was zelden zo groot als vandaag.

Het Bosforum en het Agentschap voor Natuur en Bos van de Vlaamse Overheid werkten recent samen aan het 'Praktijkgericht actieplan natuur en gezondheid'. Het plan bevat een brede waaier aan aanbevelingen waarop zowel beleidsmakers als initiatiefnemers in de natuur- en gezondheidssector zich kunnen baseren om natuuroplossingen in het kader van onze gezondheid tot stand te brengen.

Natuur in je buurt 2020

De focus van de subsidie ligt elk jaar ietwat anders. In 2020 worden specifiek projecten ondersteund die door middel van natuurontwikkeling of groenaanleg inzetten op het oplossen van een maatschappelijke uitdaging. Meer concreet gaat het dan bijvoorbeeld over projecten die gericht zijn op de lichamelijke en geestelijke gezondheid van mensen, door bijvoorbeeld het creëren van rust of het inzetten van de helende werking van de natuur. Of op het verbeteren van de leefbaarheid van onze leefomgeving doordat natuuroplossingen verkoeling bieden of droogte tegengaan omdat ze het infiltreren van water in de bodem bevorderen. Belangrijk is dat het initiatief of project tot een netto toename van de natuuroppervlakte of een verbetering van de bestaande natuurkwaliteit leidt.

Naast overheden, verenigingen of organisaties kunnen ook Vlaamse onderwijs- of zorginstellingen in aanmerking komen. Ook samenwerkingsverbanden zijn mogelijk. De toegekende subsidie bedraagt maximaal 150.000 euro, maar de subsidielijn beoogt zeker ook kleinschalige initiatieven.

Organisatoren kunnen een subsidieaanvraag indienen tot en met 15 september. Nadien zal het Agentschap voor Natuur en Bos de ingekomen aanvragen beoordelen en op basis hiervan de laureaten en de toegekende subsidiebedragen vastleggen.

Bijkomende informatie en het subsidiereglement is te vinden op de website van het ANB: https://www.natuurenbos.be/projectoproep-natuur-in-je-buurt.

Het 'praktijkgericht actieplan natuur en gezondheid' vindt u hier: https://www.natuurenbos.be/sites/default/files/inserted-files/actieplan_natuur_en_gezondheid.pdf

P.V.S.
electronic developments
ELEKTRONICA -ONTWERP,
-PROTOTYPING, +HERSTELLINGEN,...
+ZAKLAMPEN FENIX
Clemmenstraat 2 unit 10, 9790 Wortegem-Petegem
T. +32 (0)55 30 03 66 - www.pvsed.com - info@pvsed.com

BEATRIJS
boeken, boeken & boeken
www.beatrijs.be
Nederstraat 42 - Hoogstraat 37
9700 Oudenaarde
Tel: 055 31 44 77, Fax: 055 30 03 45
bestel@beatrijs.be

Boekbespreking

door Walter Belis

Begijn Le Bleu, 2020. *Fwiet! Fwiet!*, De passie van het vogelkijken, Sterck & De Vreese, Gorredijk, 240 blz. ISBN 978 90 5615 593 3, € 22,50.

Begijn Le Bleu, pseudoniem van Timothy Begijn, zette in 2001, op dertigjarige leeftijd, zijn eerste stappen in stand-upcomedy. Intussen is hij uitgegroeid tot een bekend cabaretier, maar zijn grote passie is en blijft vogels kijken. In tegenstelling tot Toon Hermans, die zich afvroeg wat er ruiste in het struikgewas maar rustig op de planken bleef staan, trekt Begijn Le Bleu er geregeld op uit. Een cabaretier heeft als tekstschrijver van nature uit reeds een wonderlijke pen. De auteur leidt ons binnen in de wonderlijke wereld van het vogelkijken. Een rare wereld die men vrij gemakkelijk kan ervaren maar moeilijk onder woorden kan brengen. De auteur vertelt niet alleen over zijn passie, hij heeft het over vogels en vogelaars. De tweede groep is van diverse pluimage en eveneens moeilijk in een vakje te stoppen. In de Angelsaksische en Franse vogelliteratuur hebben we enkele ornithologen gekend die op sublieme wijze over hun passie konden vertellen. In de Nederlandstalige literatuur zijn de 'artiesten met een gevleugelde pen' minder talrijk. Een van de bekendste is zeker Jac. P. Thijsse geweest en bij ons moest Frans Segers, oprichter van de Wielewaal zeker niet onderdoen. Maar nadien is de verteltraditie weggeëbd. Bij het lezen van *Fwiet! Fwiet!* zie en hoor je de vogels. Verder bevat het boek tal van wetenswaardigheden. Begijn Le Bleu heeft het over de meest alledaagse gedragspatronen waar we misschien nooit eerder bij stil hebben gestaan. In dit boek zijn QR-codes opgenomen die leiden naar de succesvolle podcast-reeks Fwiet! Fwiet! Gegarandeerd urenlang luisterplezier voor vogelaars, natuurliefhebbers en iedereen die meer willen weten over alles wat vliegt en veren heeft.

Quammen D., 2020. *Zoönose*. Hoe dodelijke infectieziekten van dier naar mens overspringen, Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen, 568 blz., ISBN 978 90 450 4250 3, € 20.

Mensen en dieren kunnen ziek worden en eerder uitzonderlijk gebeurt het wel dat mensen via dieren besmet geraken en ziek kunnen worden. In dat geval spreken we van zoönose. Zoönose is dus een besmettelijke ziekte die, onder natuurlijke omstandigheden, van gewervelde dieren kan overgaan op de mens. De overdracht kan gebeuren via onmiddellijk contact met dieren die drager zijn of door het eten van besmette producten. De wereld is in de ban van het nieuwe coronavirus (sars-CoV-2), dat de ziekte Covid-19 veroorzaakt. Dit virus heeft zich in een mum van tijd over alle continenten verspreid. Het is niet de eerste keer dat een pandemie de hele planeet treft. De epidemieën van sars en de Mexicaanse griep konden nog net in de kiem gesmoord worden, Covid 19 is een taaier beestje. Ziekten als vogelgriep, ebola, hiv, en in ons eigen land q-koorts, hebben één ding gemeenschappelijk: ze zijn afkomstig van in het wild levende dieren en worden op mensen overgebracht via een proces dat zoönose of spillover wordt genoemd. In het geval van het huidige coronavirus gebeurde de overdracht waarschijnlijk via vleermuizen maar bij veel ziekten blijft de bron onvindbaar en bijgevolg onbeheersbaar. In *Zoönose* bespreekt David Quammen de verschillende ziekteverwekkers. Hij brengt verslag uit van avontuurlijke onderzoeken die op het terrein werden verricht om meer inzicht te verwerven. Voor wie meer wil vernemen over Covid 19 en wetenschappelijke en ecologische achtergronden van de huidige coronacrisis wil begrijpen, is dit boek een *must*.

Bijzondere vogelwaarnemingen

LENTE 2020

Zeearend - foto: Patrick Feys

Wat een bizar voorjaar. Eigenlijk weet ik niet waar te beginnen. Een poging. We maakten de droogste mei sinds 1833 mee. Een jammerlijk modeverschijnsel van de laatste jaren. Help, we drogen uit! Ik hoop dat als dit boekje in je bus valt, we ondertussen al een beetje hemelwater mochten verwelkomen. Bovendien werd er ook nog eens volop geïnventariseerd voor de toekomstige broedvogelatlas. Misschien konden de vrijwilligers van het broedvogelproject wel dankbaar gebruik maken van de stilte dankzij de ophokplicht sedert half maart van de *Homo sapiens sapiens* (dat alwetende wezen dat in zijn alwetendheid de boel toch redelijk aan het verkloten is). Het vogelconcert zal in de stedelijke omgevingen toch net iets luider geweest zijn dan in gebruikelijke ochtendlijke rat-race. Maar goed, bijzondere waarnemingen in VA+, die waren er zeker!

De lente begon nat in de eerste weken van maart, ja echt waar. De steltlopers tankten bij in de natte gebiedjes van de regio. Grutto's, kemphanen, bonte strandlopers, witgatjes, kleine plevieren en kluten doken op aan de plasjes in de regio. Even rusten en eten, en daarna verder op doortrek naar de permanent nattere gebieden. Zucht, wat een heerlijkheid zou het toch zijn mochten de meersen langs onze rivieren wat langer water vasthouden.

Een zeearend trok in de eerste week van maart over Etikhove (DVQ). Zeearenden doen het vrij goed in de buurlanden, maar zo'n vliegende deur in de regio, dat gebeurt toch niet vaak: 3 waarnemingen in de laatste 10 jaar. Een zwarte specht werd verschillende keren gezien en gehoord in het Kluisbos, en ook eens op de Hotond. De middelste bonte specht doet het zeer goed en wordt op steeds meer locaties gezien. Over Schorisse vlogen 2 kraanvogels (TVM). Op de Snippenweide te Eine werden tot max. 6 bokjes geteld (DDG). Een grauwe gors werd in Mullem gezien (VGA). 2 Europese kanaries doken op in een tuin in Etikhove (JCO).

De Callemoeie te Nazareth is al altijd een magneet geweest voor voorbij trekkende watervogels en steltlopers. Een mannetje krooneend (NVW) dook er begin maart op. Daar werden ook tot max. 6 geoorde futen gezien (NVW). Ook een mooi in zomerkleed getooide roodhalsfuut (NVW) liet er zich zien begin april. Een kleine zilverreiger bleef even ter plaatse half april (NVW). Een of twee bontbekpleviertjes lieten zich langdurige tijd zien op het slik. Ook een zwarte ruiter (BDE/NVW) werd er gezien. Dwergmeeuwen lieten er zich sporadisch zien, tot een max. van 14 ex (BDE) tegelijk eind april. Begin mei vlogen er tot 4 zwarte sterns rond de Callemoeie (BDE, TNA). Twee waarnemingen van bosruiter, waarvan 1 keer 6 ex (JaVH). Een kwak en een koereiger verbleven er ook een dagje (JDW). Een drieteenstrandloper werd er eind mei ook nog ontdekt (TNA), net als grote mantelmeeuw (EDV).

Twee steltkluten (EDV) werden in Zulte langs de Leie ontdekt in april. Overtrekkende regenwulpen werden in Eine (ADV) en Bachte-Maria-Leerne (RDS) opgemerkt. Purperreigers werden ook op vier plekken gezien in april, vooral langs de Schelde. Een kleine zilverreiger vloog over de Snippenweide (ADV). Drie kraanvogels vlogen over Bachte-Maria-Leerne (FGH). Smelleken werd in april gezien in Paulatem (HVE), Zingem (BVE) en Franskouter te Boekel (HVE). In Heurne (DDG) en Nokere (LKI) werd een draaihals gezien. Een Europese kanarie vloog over het Parkbos in Lierde (JBE) en in Nederzwalm was er een tijdelijke zangpost (DDG). Twee zwarte ooievaars (PVD) werden op 20 april gezien boven Bos t'Ename, en konden op nog een aantal locaties opgepikt worden door alerte vogelaars tot boven Dikkelvenne.

Overtrekkende zwartkopmeeuwen werden in april en mei gezien op verschillende locaties tussen Schelde en Leie. Lepelaars werden op een vijftal locaties opgemerkt. Vanaf half april werden op diverse locaties ook paapjes en beflijsters gezien op doortrek. De nachtegaal doet het beter in VA+ de laatste jaren. Vroeger moesten we het doen met een paar of zelfs geen zangposten, terwijl de soort dit voorjaar toch al in 14 verschillende km-hokken werd gehoord. Ook de wielewaal werd in 14 km-hokken gezien/gehoord, net als de gekraagde roodstaart. Appelvinken werden op 6 locaties gezien, goudvink op 5 locaties. Er resten ons nog amper 7 zangposten van de grote lijster.

Er stroomden redelijk veel waarnemingen van roofvogels binnen. Recht evenredig met het mooie weer en het gegeven dat er veel mensen thuis waren? Een 12-tal visarenden, 15-tal rode wouwen en maar liefst 51 waarnemingen van zwarte wouw (incl. dubbelwaarnemingen).

In mei werden kwartels op een 7-tal locaties gezien of gehoord. Begin mei werd een hop (PVDB) ontdekt in Petegem-Schelde. Een paar dagen later werd er in Edelare (NGE) ook nog eentje gezien. Een duinpieper werd gespot in Welden (DDG). Een goudvink werd gehoord in Zonnegem (PHE). Zomertortel is dan toch nog niet helemaal verdwenen: we kregen 5 waarnemingen binnen deze maand. Helaas zullen dat vooral doortrekkers zijn. Van de orpheusspotvogel hadden we tot een paar jaren geleden bevestigde broedgevallen. Net als vorig jaar komen we dit jaar voorlopig(?) niet verder dan enkele sporadische zangposten die weer uitdoven (doortrek). Er was een zangpost aan Bos t'Ename (PVD), Snippenweide Eine (ADV) en Elene (TDE). Een woudaapje werd gehoord op het Dal (DDG). Een vrouwtje grauwe kiekendief werd gezien in Wannegem-Lede (JaVH). Over Strijpen trok ook een zwarte ooievaar (CNU) eind mei. Een snor snorde uit een rietkraag in de Langemeersen (WPA). Een Engelse gele kwikstaart werd gezien in een aardappelveld aan de Doorn in Eine (DDG). Een zeldzame nachtzwaluw werd gevonden in een tuin in Maarke-Kerkem (LMI). Niet erg opvallend, maar soms belangrijk is de erg late doortrek en nog vestiging daarna van bv zwaluwen en gierzwaluwen: eind mei, begin juni nog honderden zwaluwen en meer dan 1000 gierzwaluwen langs de kust. Slecht weer onderweg is vaak de oorzaak.

Snor - foto: Paul Vandenbulcke

Net als vorig jaar, verwelkomen we opnieuw de oehoe als broedvogel in de regio. Ook havik broedt op een paar locaties in de regio. Meerdere koppels slechtvalk hadden een nest. De bruine kiekendieven zijn actief in de Scheldevallei met meerdere broedsels. Bonte vliegenvanger broedt net als vorig jaar terug in de Hospicebossen. Roodborsttapuiten hielden op diverse locaties een babyborrel.

Besluiten doe ik met een oproep om zoveel mogelijk waarnemingen in te voeren op https://vwgvap.waarnemingen.be/. De komende drie jaren wordt er nog volop geïnventariseerd door vrijwilligers van de VWG voor de broedvogelatlas. Hun inventarisatiewerk kan aangevuld worden met losse waarnemingen uit bovenstaande website. Als je een broedgeval wil ingeven, moet je bij de optie gedrag wel de juiste broedcode ingeven: bv. zingend, uitgevlogen jongen, nestbouw, … . Dat mag van de algemene tot minder algemene soorten zijn. Hoe meer data, hoe beter.

Dimitri Van de Populiere

Sciurus Boomverzorging

Bomen zijn bepalend voor de uitstraling van uw tuin en de omgeving.

Kies voor de juiste boom op de juiste plaats en behoedt u voor overdreven onderhoudswerken. Goed onderhouden oudere exemplaren kunnen perfect veilig gehouden worden. Kies bij bouwwerken vooraf voor een professioneel advies zodat statige bomen behouden kunnen worden. Soms zijn gespecialiseerde snoeiwerken noodzakelijk of kan de boom niet meer behouden worden.

Sciurus Boomverzorging staat garant voor professioneel advies bij aanplant, aangetaste bomen, constructiewerken, gespecialiseerde snoeiwerken, demonteren en vellen.

Pieter Heyse | sciurusboomverzorging@gmail.com | 0486 86 99 12

WATERLOCKDOWN?

Het was vorig jaar droog maar dit jaar zou het nog erger kunnen worden. Half mei waren de grondwaterstanden de laagste ooit gemeten. De redenen van het Vlaamse watertekort zijn intussen bekend: uiteraard minder regen in de lente en zomer, gecombineerd met een hoge bevolkingsdichtheid en vooral veel te veel verharding, van de regen in februari stroomde 60% weg door de rioleringen. Alleen aan die verharding lijkt iets te doen, in combinatie met waterbesparende maatregelen, opslag water in de winter, ...Ook tuinen kunnen een belangrijke rol spelen door bvb het water te laten doordringen in de bodem. En wat te denken van al het water dat bij de vele bouwwerven gewoon in de riolering gepompt wordt, verdient dat water geen beter lot? Ondertussen boomt de verkoop van zwembaden als nooit tevoren. Als het water werkelijk dreigt op te geraken dreigen er, met een code rood, harde keuzes: naar wie zal het water gaan? De industrie? De landbouw? De burgers?

(De Morgen, 22-04-2020, 16-05-2020, 23-05-2020, De Standaard, 23-04-2020)

OP ZOEK NAAR VOGELS?

Voor wie op zoek is – van zodra het weer kan en mag – naar vogels is er nu de site https://www.birdingplaces.eu/nl.
Op een grote kaart van Europa zijn alle gebieden in één oogopslag te zien. Daarna kun je inzoomen. Na het aanklikken van een gebied verschijnt er een detailbeschrijving van het gebied. Met daarin alle vogels die je er kunt zien en een kaart met daarop de beste plekken, waar je kunt parkeren, waar de vogelkijkhutten of uitzichtpunten zich bevinden en wat de beste wandelroute is. Wie later in het gebied zelf de kaart op mobiele telefoon opent, kan direct de wandelroute volgen en de interessante plekken vinden. Met één klik worden ook alle interessante vogelgebieden in een straal van tien, twintig, vijftig of honderd kilometer getoond. Je kan ook de functie 'Find a bird' aanklikken en de website toont je alle gebieden in Europa waar je deze vogel kan zien. De site is in het Engels maar de vogelnamen ook in het Nederlands. Je kan zelf ook een vogelgebied toevoegen.

TUINEN GEZOCHT

Aangezien in Vlaanderen tuinen goed zijn voor negen procent van onze oppervlakte – dat is drie keer zoveel als de natuurgebieden (drie procent) en amper iets minder dan onze bossen (elf procent) – lanceren Natuurpunt, KU Leuven, de Erasmushogeschool Brussel en Het Nieuwsblad het project 'Mijn Tuinlab', om voor het eerst in de geschiedenis in kaart te brengen wat er groeit en bloeit in de Vlaamse tuinen. Die tuinen kunnen een positieve rol spelen op het vlak van biodiversiteit, klimaatadaptatie en algemeen welzijn.
In totaal mikt het project op 10.000 geregistreerde gebruikers die aan verscheidene projecten zullen kunnen deelnemen.
Hoe kan je deelnemen? Surf naar mijntuinlab.be en maak gratis een profiel aan. Je kan dan een vragenlijst over je tuin invullen en je tuinscore berekenen en nog veel meer.

PIMPELMEZEN

In Duitsland doodde de bacterie *Suttonella ornithocola* tienduizenden pimpelmezen. De bacterie veroorzaakt voornamelijk een zware longontsteking. Ook in België was er melding van dode pimpelmezen.
De bacterie is pas sinds 1996 bekend en werd voor het eerst beschreven in Groot-Brittannië. De ziekte wordt in het voorjaar vastgesteld bij hoofdzakelijk pimpelmezen maar kan ook bij andere mezensoorten voorkomen. Het zou voornamelijk de mannelijke dieren treffen, mogelijk omdat die door de baltsperiode in deze periode van het jaar verzwakt kunnen zijn. Op basis van de huidige kennis lijkt er geen gevaar te bestaan voor de mens.

(Vogelbescherming Vlaanderen, 23-04-2020)

OPVALLENDE ADVERTENTIE

Het was een opvallende, paginagrote, advertentie van energiebedrijf Eneco met als titel "Aan u de keuze: windmolens of kerncentrales?"
Het bedrijf viseerde daarmee zijn concurrent Engie Electrabel dat onze kerncentrales uitbaat (je mag in dit woord de 'aa' ook vervangen door 'ui'). Het bedrijf stelt de Belgische politiek voor de keuze: 'Windmolens laten draaien of een kerncentrale aanzetten?'

Door de lockdown op 18 maart was het elektriciteitsverbruik in België drastisch gedaald omdat veel bedrijven op halve kracht werkten of volledig gesloten waren. Tegelijk bleef het aanbod hoog: de meeste kerncentrales draaiden en dankzij het goede weer leverden ook de zonne- en windmolenparken heel veel energie. Het resultaat was een uitzonderlijke daling van de elektriciteitsprijzen waarbij in de weekends de prijzen regelmatig onder nul doken. Bedrijven die elektriciteit produceren, moeten de industrie dan betalen om elektriciteit te verbruiken! Omdat men bovendien een kerncentrale niet zo maar stil kan leggen was Eneco verplicht een aantal windmolens stil te leggen.

(De Morgen, 27-04-2020)

EINDELIJK WEER MEER NATUURINSPECTEURS

Vlaams minister voor Natuur en Omgeving Zuhal Demir (N-VA) startte dit voorjaar de aanwervingprocedure op voor zes extra natuurinspecteurs. Sinds haar aantreden wierf ze al twee extra natuurinspecteurs aan. Daarmee herstelt de minister de afslanking van de Natuurinspectie en komt het aantal inspecteurs terug op het niveau van tien jaar geleden. De natuurinspecteurs kijken erop toe dat de wetgeving die de natuur moet beschermen, wordt nageleefd. Zowel toezicht als actieve opsporing maken deel uit van de natuurhandhaving.

(De Morgen, 11-03-2020)

VERNIELDE NATUUR 2019

Het Agentschap Natuur en Bos stelde in 2019 144 proces verbalen op wegens onrechtmatig vernietigde natuur en er werden 112 herstelmaatregelen opgelegd. Het gaat om ontbossingen (63,95 ha), vernietiging van historisch permanente graslanden (111,8 ha), wijziging van andere vegetatie (17,26 ha) en vernietiging van 18,07 km kleine landschapselementen, samen goed voor 200 ha. Volgens minister Zuhal Demir werd daarvan 92,7% hersteld. De bedenking daarbij is dat je eeuwenoude natuur niet zo maar kan herstellen!

(Vilt Nieuwsbrief, 14-05-2020)

EERSTE VLAAMSE KIEVIT-AKKER

Ook dit voorjaar werden weer veel kieviten die nog broedden op het moment dat de landbouwwerkzaamheden beginnen verstoord. In Meander kreeg de kievit die het, net als andere akker- en weidevogels, de laatste jaren hard te verduren heeft al veel aandacht.

In Boekhoute is dit voorjaar de eerste kievit-akker van Vlaanderen aangelegd. De aanleg kadert in het Europese PARTRIDGE-project, waarbij verschillende partners samenwerken met landbouwers en kennis en ervaringen uitwisselen om de algemene biodiversiteit in landbouwgebied te laten toenemen.

Een kievit-akker speelt in op de ecologie van deze soort. Deze maatregel bestaat meestal uit een braakliggend, niet-bewerkt perceel dat grenst aan een grasland of omgeven wordt door een brede strook ingezaaid met een korte vegetatie. De braakliggende grond dient als een open en veilig broedhabitat, de korte vegetatie of grasland er rond is een ideaal habitat voor de jonge kieviten om voedsel te zoeken of om in te schuilen.

In de praktijk bestaat de kievit-akker uit een rechthoekig perceel van ongeveer 2 hectare groot. Deze 2 hectare bestaat uit 1 hectare braakliggende, niet-bewerkte grond met daar rond een 18 meter brede strook die wordt ingezaaid met een mengsel van klaversoorten.

(Vilt Nieuwsbrief, 14-05-2020)

VUILE LUCHT EN CORONA

Door het vele nieuws over corona bleef het bericht over het verband met de luchtkwaliteit wat onderbelicht. Amerikaanse onderzoekers concludeerden dat coronapatiënten die in regio's met veel luchtvervuiling wonen statistisch meer kans hebben om te sterven aan het longvirus. Dat is ook relevant voor Vlaanderen want hoewel er minder autoverkeer was werden er in april zeer hoge concentraties aan fijn stof gemeten. Als gevolg van het droge, zonnige weer en van de uitstoot door vrachtwagens, bedrijven en landbouwers werd de cruciale drempel van 50 microgram per kubieke meter zelfs overschreden.

De European Public Health Alliance, gefinancierd door de Europese Unie, waarschuwde eerder al dat luchtverontreiniging de dodelijkheid van het coronavirus kan verhogen. Ze deed dat op basis van een studie naar SARS, een soortgelijk coronavirus dat in 2002 uitbrak. SARS-patiënten die in een regio woonden met vervuilde lucht, hadden 84 procent meer kans om te sterven dan patiënten die propere lucht inademden.

(De Morgen, 15-04-2020)

STOFSTORMEN IN VLAANDEREN

Half mei: langdurig zonnig weer en een strakke noordoostenwind leveren in Kruishoutem spectaculaire beelden op van gigantische stofwolken. Jan Vermang, beleidsmedewerker Bodem bij het Departement Omgeving van de Vlaamse Overheid, wijst er op dat de Vlaamse akkers de jongste decennia kwetsbaarder geworden zijn voor erosie omdat er minder organisch materiaal in de bodem zit. Bovendien zijn de hagen die veel velden omzoomden, verdwenen, samen met hun windbrekende effect.

(Vilt Nieuwsbrief, 13-05-2020)

ZEG HET MET EEN BLOEMETJE

Uit onderzoek in Nederland bleek dat vorig jaar een mengsel van grassen, klavers en kruiden een hogere opbrengst heeft dan een mengsel van puur Engels raaigras. Ook was de voederwaarde van kruidenrijk grasland hoger. Als verklaring wijzen de onderzoekers op de diepe worteling van bijvoorbeeld rode klaver en cichorei.

Op verschillende proefvelden die in 2018 waren ingezaaid, is puur Engels raaigras vergeleken met diverse mengsels van grassen, klavers en kruiden. Hierbij werd het Engels raaigras bemest met zowel kunstmest als drijfmest, terwijl het kruidenrijke grasland alleen drijfmest kreeg.

(site veeteelt.nl, 06-05-2020)

VERMINKTE BOMEN, VERSTOORDE GEEST

In de Liereman werden er op 24 mei in 113 eiken en 4 beuken rond het bezoekerscentrum diepe zaagsneden aangebracht. Het roept herinneringen op aan wat er eerder dit jaar in Maarkedal gebeurde. Daar werden er zes bomen met kettingzaag en gif bewerkt. Bomenspecialist Patrick Heyerick (van Hoogstamboomgaard Kruisem) overbrugde op de twee geringde eiken de zaagsnede met jonge scheuten om zo de sapstroom te herstellen. Daarbij wordt er een opening gemaakt tussen de bast en spinthout waar het cambium zit en daar worden de scheuten in geschoven, in totaal een vijftigtal.

Reddingsactie eik - foto: Anja De Weirdt

EEN BIJ BIJ

Dankzij de ontdekking deze lente van de tweecellige zandbij in de provincie Namen telt de Belgische bijenlijst nu 404 soorten. Het is een soort van Zuid-Europa en de plotse aanwezigheid hier heeft waarschijnlijk veel te maken met de opwarming van het klimaat. De tweecellige zandbij voedt zich enkel met stuifmeel van de bloemen van kruisbloemigen. De tweecellige zandbij heeft in de vleugel 2 cubitaalcellen, wat heel bijzonder is voor een zandbij gezien soorten van dit genus normaal steeds 3 cubitaalcellen hebben.

(Natuurpuntbericht, 19-05-2020)

STAD DEINZE HELPT GRUTTO'S

Het stadsbestuur van Deinze ondersteunt de aankoop van elf percelen hooiland in het natuurgebied Leiemeersen van Deinze. De percelen worden aangekocht door Natuurpunt en zijn onder andere cruciaal voor het behoud van de laatste koppels grutto in de Leievallei.

Het natuurgebied Leiemeersen van Deinze maakt deel uit van het natuurpark Levende Leie, een lint van aaneengesloten natuurgebieden tussen Gent en Deinze. De stad Deinze levert een bijdrage van 25.000 euro voor de aankoop van deze hooilanden binnen de Leiebocht achter het kasteel Ooidonk. Elders in deze Meander lees je meer over de grutto's in dit gebied.

VISSENGIDS

Vissen hebben vaak iets geheimzinnigs en het herkennen er van is vaak niet zo eenvoudig. Sportvisserij heeft nu een gratis app (Vissengids) waarmee je alle Nederlandse (en Vlaamse) vissen kan laten herkennen door middel van je zelf genomen foto.

Meer dan 100 soorten vogels en meer dan 60 soorten dagvlinders waarnemen in 1 week tijd? Meer dan 300 dagen zon per jaar en een zwembad?

Vakantiewoning Casa Mata Spaanse Pyreneeën

10% korting voor leden van Natuurpunt
(behalve in juli en augustus)

Alle info: www.casamata.info

TUINAANLEG EN -ONDERHOUD

alle snoeiwerken
ook verlagen van bomen

MICHAEL BEKAERT

Ganzendam 9 - 9890 Vurste
T. 0497 43 01 79

Bijen en zoveel meer

En dan wordt je gevraagd om een artikel te schrijven over bijen, honingbijen nog wel. Bijen hebben me altijd gefascineerd. Ik was niet gestoord door enige kennis over hoe het er in zo'n kast aan toe ging maar de beestjes trokken altijd mijn aandacht. Bovendien was en ben ik gek op honing.

Honingbij in de kast — foto: Gilbert De Ghesquière

Mijn vader was dorpsonderwijzer, een 'meester', en één van z'n collega's was imker. Imker en vaste honing-huisleverancier. Die zoete zaligheid werd thuis met mate geserveerd. Vaak als oplossing voor kleine pijntjes en verkoudheden. Later heb ik er potten 'verslonden', gekocht in de winkel. Heb me lange tijd nooit vragen gesteld over hoe er geïmkerd werd. Het leek me allemaal vanzelfsprekend en bijen werden gehouden om honing op je boterham te kunnen smeren.

55 jaar terug vond ik zowat alles vanzelfsprekend. Ook het feit dat er in de tuin aardig gesproeid werd en dat er naast onze kak ook 'korrels' gebruikt werden om het land 'vruchtbaar' te houden. We verwarmden ons met kolen. CO_2 en klimaatproblemen moesten nog worden uitgevonden. Ouderwetse winters met veel sneeuw, volop vogels en vissen (om te vangen). Romantiek ...

Vanaf mijn 16 was ik nergens meer voor, maar overal tegen. Tegen de kerk, tegen de bourgeosie, tegen het kapitaal. Lang haar, gescheurde jeans en een geest die actief 'verruimd' werd ... In die jaren verdwenen de bijen uit mijn zichtveld hoewel de honing bleef. Ik leerde wat later naar vogels kijken zonder ze te vangen. Vooral de schuld van Gust Schamelhout, ik was immers scout. Begon meer en meer te beseffen dat de mens met van alles bezig was waar je minstens vragen kon bij stellen. Biologische landbouw, gezonde voeding, natuurreservaten ... het dook allemaal op aan de einder. Ik behoorde snel tot de groep die tegen de stroom in voer. En ... dat is gebleven.

En nu ...

Laat me een sprong maken tot een handvol jaren terug. Mijn vrouw is acupuncturiste en we bezochten de prachtige siertuin van één van haar patiënten die ook imker bleek. De eerste gepassioneerde gesprekken over bijen houden waren een feit. "Als je wil starten krijg je van mij een volk". Dat klonk als muziek in m'n oren.

En toen ... toen begon ik te lezen. Het internet bracht zowel Australische als Engelse, Hollandse of Oost-Vlaamse imkers in mijn leven. Ik las alles en stond voor alles open. Ik werd bij meerdere imkers met open armen ontvangen. Ik leerde de scherpe tegenstellingen tussen verschillende imker-strekkingen kennen. Uiteraard gingen de gesprekken het meest over alle mogelijke problemen voor de bijen. Die duivelse varroa kruiste mijn pad. Een parasiet die door veel imkers als het grootste bijen-probleem wordt gezien. Ik zag hoe die werd bestreden: de imker als apotheker ... Bijen splitsen een volk in twee om zich te vermenigvuldigen. Zwermen noemen we dat. Maar dat zwermen wordt via een reeks ingrepen niet langer toegestaan. Bij koninginnen wordt een stukje van de vleugel geknipt waardoor het zwermen verhinderd wordt. Massa's honing worden geoogst en als wintervoedsel voor de bijen vervangen door geraffineerde witte suiker. Ik las over imker-methodes en moest het vaak tien keer lezen om te begrijpen wat en hoe je het allemaal deed. Imkeren leek me meer en meer een hooggespecialiseerde bezigheid waar je veel kennis voor nodig hebt en bijzonder veel tijd instopt. Ik zag gelukkig ook veel bijen-liefde bij de imkers en vooral veel goede bedoelingen. Maar ik voelde een ingebouwde weerstand tegen heel wat ingeburgerde technieken en het gebruik in de kast van allerlei producten waar zelfs de imker zich moest tegen beschermen.

Al vrij snel was ik getuige van bitsige discussies tussen imkers en natuurbeschermers. Honingbijen als bedreiging ... als onverantwoorde concurrenten voor wilde bijen. Vaak dovenmansgesprekken waar elke nuance ver zoek was (en is).

Statuut van de honingbij

Een eerste vaststelling is dat wij alles om ons heen bekijken in functie van rendement. In tegenstelling tot zowat alle andere insecten produceren honingbijen iets waar wij gek op zijn: honing. Daarnaast ook was, pollen en zelfs magische koninginnenbrij. De bij werd snel bekeken als een nutsdier. Eindelijk eens een interessant en waardevol insect! Daarom dat het statuut van de honingbij bij ons nu valt onder het hoofdstuk 'landbouw'.

foto: Adobe Stock

Honingbijen worden niet langer bekeken als wilde insecten. Meer nog, vaak wordt beweerd dat wilde honingbijen bij ons onbestaande zijn. Terwijl ik regelmatig op zijn minst verwilderde populaties op het spoor kom. Vaak in holle bomen.

Er is een gigantisch verschil tussen enerzijds een bijenvolk waarmee geïmkerd wordt in een kast waarbij de koningin een geknipte vleugel heeft, waarbij parasieten bestreden worden met allerlei zuren en chemicaliën, waarbij zowat alle honing wordt weggenomen en vervangen door industriële suikersiroop enz. Anderzijds een bijenvolk dat al jaren een holle boom bevolkt zonder tussenkomst van een mens.

Het effect op de omgeving van één geïsoleerd, verwilderd bijenvolk is helemaal anders dan dat van een bijenstand met 25 kasten. In tegenstelling tot kippen, koeien en varkens zijn bijen nooit echt gedomesticeerd: niemand kan hun 'wilde' vluchten controleren. Waarmee ik absoluut pleit om het huidig statuut van de honingbij te herbekijken. Geef wilde en verwilderde bijenvolkeren een plaats.

Hebben honingbijen het lastig?

Ik had eigenlijk anders moeten starten. Eer we 't over bijen hebben moeten we 't hebben over de leefomgeving waarin ook deze beestjes moeten leven. Een leefomgeving die zij niet zelf inrichten of bepalen. Het begint met een zwaar gebrekkig voedselaanbod. Er is te weinig te eten en er is veel te weinig diversiteit. Veel mensen horen dat honingbijen in de problemen zitten en willen dit mee oplossen door ook bijen te houden. Nochtans is het eerste wat er dringend moet gebeuren een ruimer en geschikter voedselaanbod. Meer bijen en minder te eten werkt niet. We gaan er geen doekjes omwinden: dat gaan we niet oplossen door zakjes bloemzaad uit te delen. Dat gaan we alleen in de diepte oplossen door een complete systeemverandering. Een compleet andere landbouw, anders omgaan met het restje open ruimte, nieuwe open ruimte scheppen, een andere aanpak van privé tuinen enz ... En wees gerust, ik besef dat wat ik zeg ZEER verregaand is.

Ik zou hier gedetailleerd kunnen ingaan op allerlei bijenproblemen. Als 't over bijenvoedsel gaat denken veel mensen vooral aan nectar, de basis voor honing. Nectar is vooral een brandstof die massaal verbruikt wordt door de bijen. Zet je schrap, een bijenvolk kan 200 tot 300 kg honing produceren per jaar. Het grootste gedeelte wordt in de lente en zomer verbruikt als brandstof. Een relatief kleine hoeveelheid wordt opgeslagen als wintervoorraad (vaak weggenomen door de imker en vervangen door geraffineerde suiker). Veel meer dan nectar is stuifmeel de bouwsteen waaruit bijen zijn opgebouwd. Stuifmeel is vooral een eiwitbron en vaak lijden bijen meer onder een tekort aan stuifmeel dan aan nectar. Daarover zijn al massa's studies die dit allemaal gedetailleerd uitleggen. Naast voedseltekorten zou ik het kunnen hebben over een ganse reeks bijkomende stressfactoren.

Zo is er de alhier geïmporteerde varroa parasiet. Door velen gezien als de baarlijke duivel en vijand nr. 1 van onze honingbij. Wat gezegd over al die toxische stoffen waar bijen mee in contact komen? Pesticiden in de landbouw maar ook in zoveel particuliere tuinen, fungiciden die lang onder de radar bleven maar waarvan de negatieve impact bewezen is. Slechte luchtkwaliteit en het effect van fijn stof op bijen.

En wat gezegd over straling? We leven in een web van allerlei stralingen ... Daar is tot nu beperkt studie rond gevoerd maar genoeg om grote vraagtekens te plaatsen en te neigen naar het 'voorzorgprincipe'.

something ellis
GRAFISCH ONTWERP // INTERIEURFOTOGRAFIE
GSM 0479 433 711 // ELLIS.DEVUYST@GMAIL.COM // WWW.SOMETHINGELLIS.BE

Bovendien kan geen mens nagaan wat de interactie tussen al deze factoren teweegbrengt. Terreinstudies durven nogal eens labo-resultaten ontkrachten ...

Laat ons dan vreugdevol recht springen als er positieve maatregelen overwogen worden. Onlangs werd mijn advies gevraagd over dit mogelijk voorstel: De overheid zou boeren kunnen belonen als ze in hun teeltwissel systematisch het zaaien van éénjarig bloeiende bij-vriendelijke planten zouden opnemen. Bij-vriendelijk zowel voor wilde als honingbijen en tegelijk vlinder- of vliegvriendelijk. Een weg naar een grootschalig voedselaanbod voor insecten ... Maar ... je zaait deze bloemen op een veld waar een paar jaar, bij bijvoorbeeld maisteelt, uitvoerig neonicotinoïden gebruikt zijn. Degelijk onderzoek toont aan dat er nog gedurende minstens vijf jaar restanten van die neonic's, die in de bodem achterblijven, opgenomen worden door de planten die daarna komen. Bloeiende bloemen worden zo een in meer of mindere mate vergiftigd geschenk voor de insecten. Goed bedoeld maar helaas.

Tot ruim meer dan een eeuw terug kwam er bij ons maar één soort honingbijen voor: de zwarte bij.

Maar omdat we het altijd beter weten zijn we bijen beginnen importeren en selecteren die meer aan onze verwachtingen moesten voldoen: om te beginnen hoger rendement en dus meer honing binnenhalen. Bijen met een grotere haaldrift en grotere volkeren. Minder steeklustig en zwermtraag zijn.

Daardoor zijn onze streekeigen bijen grotendeels weggeveegd en vervangen door soorten die vaak niet lokaal aangepast zijn. Maar dankzij intensieve imkertechnieken en behandelingen met zuren en medicatie houden we die volkeren in leven en productief.

Besluit

Als we het over de problemen bij honingbijen hebben zijn er twee dingen die eruit springen:

* De verziekte leefomgeving is alvast een megagrote miserie voor de honingbijen. Vaak te weinig of te weinig divers voedsel dat dikwijls nog van slechte kwaliteit kan zijn. Gekweekte planten bevatten vaak toxische elementen die weinig acuut toxisch zijn maar die wel op langere termijn een ondermijnend effect hebben. Zaken als sterk verminderde luchtkwaliteit, stralingen en niet in het minst de effecten van de groeiende klimaatchaos vervolledigen het rijtje.

* Daarnaast zijn al te veel honingbijen genetisch verzwakt (met de woorden van een vriend: "genetisch om zeep"). Met het veruit grootste aantal bijenvolkeren wordt 'ge-imkerd'. Temperatuur- en vochthuishouding zijn delicaat en cruciaal voor een bijenvolk. Het al te vaak openen van kasten verstoort dit systeem. Koninginnen worden jaarlijks of tweejaarlijks vervangen wat de eenheid van een volk verstoort. Varroa parasiet wordt behandeld. Met klassieke medicatie of met zuren. Maar beiden leiden tot resistentie op termijn en zijn een never ending story.

Het goede nieuws is dat meer en meer imkers neigen naar een meer natuurlijke vorm van bijen hoeden. Daarbij wordt het bijenvolk als een geheel benaderd en diens autonomie zoveel mogelijk gerespecteerd, net als alle natuurlijke processen (zwermen enz ...). Er worden geen kastvreemde producten gebruikt. Lees meer daarover op www.natuurlijkimkeren.org

Foto: Gilbert De Ghesquière

Niet alleen voor bijen maar voor al wat leeft is topprioriteit nummer één de catastrofale terugloop aan biodiversiteit. En dit heeft samen met alle andere ecologische problemen maar één oorzaak: de dwaasheid van de mens. Ik overdrijf niet als ik stel dat wij op vandaag als soort een ramp zijn voor alle leven op de planeet aarde. Laat het me nog één keer zeggen: onze dwaasheid ligt aan de basis van de niet te voorziene problemen waar alle leven nu al mee te maken heeft en die, als we zo verder doen, alleen maar in groeiende mate op ons zullen afkomen.

Nog veel meer bewust worden, nog veel meer consequent toepassen. Echt respectvol, echt duurzaam, echt ecologisch, echt eerlijk, echt rechtvaardig, echt sociaal, echt liefdevol ... en dat niet alleen individueel maar ook als mondiale samenleving.

Wat denk je? Kan dit lukken?

Lode Devos

De Gouden Gors

Dit voorjaar troffen me twee meldingen in onze vogelwereld, nu eens geen superzeldzaamheden in donkerrood, maar 'gewoon' waarnemingen van de geelgors die met de nodige tamtam gemeld werden, alsof ze hun gewicht in goud waard zijn.

Met de nodige schroom tegenover de huidige jonge waarnemers moet ik weeral eens verwijzen naar de tijd dat die soort algemeen was: rond de jaren zestig van vorige eeuw. Daniel Packet vertelde me toen dat hij in de West-Vlaamse polders de soort wist wonen in aardappelvelden, 'op de rand van het perceel', wat hem goed uitkwam om daar te ringen. Het was het begin van zijn lange carrière als belangrijke ringer, later ook in onze regio. Zelf vonden we de soort toen zowat overal bij ons, niet alleen in de 'behaagde' landschappen maar inderdaad ook in de weiden en langs akkers ... en ergens rond 1965 ving mijn buurman in Kluisbergen meer dan 100 geelgorzen in één winter, gewoon op de akker op een voederplaats, met het doel de mooiste mannetjes te laten kruisen met zijn 'poppetjes' kanarie. De rest mocht gelukkig weer vliegen ...

Wat is er gebeurd dat de geelgors, samen met neefje grauwe gors en ook ringmus e.a. op zo een korte tijd volledig aan het verdwijnen zijn? En goud is de geelgors misschien wel waard als men uitrekent wat al die officiële akkervogelmaatregelen van de laatste jaren ter herstel van de soort reeds gekost hebben en hoe weinig resultaat dat had. Hier en daar zijn ze er nog wel, maar ieder jaar minder, en het gaat snel. De twee vermelde gouden gorzen van dit jaar zitten in nieuwe natuur: eentje in een nieuwe hoogstamfruitboomgaard met meidoornhaag rondom van een professionele fruitkweker in Kluisbergen rond de Hotond, de tweede in een project van een jager met akkervogelvriendelijk beheer van zijn gronden. Op beide plaatsen zat de geelgors daar ook vroeger, maar was er de laatste jaren verdwenen. Het nieuw gecreëerde biotoop en het gevoerde 'beleid' staat hem dus aan, maar als soort gaat de geelgors daardoor niet overleven natuurlijk en euforie is misplaatst, het zijn druppels op een hete plaat, maar ze wijzen de weg.

Een van de zaken die ontbreekt aan de vele nieuwe projecten is de evaluatie met daaruit volgend een doelmatig beleid, als voorbeeld wegbermbeheer, ortolaan, eikelmuizen, akkervogels, waterbeheer en ja ook reservaatbeheer, enz. Te veel is het project dikwijls al geslaagd voor het begint. Ook met akkervogelprojecten is dat bij ons ten dele zo: men zet zeer mooie voorstellen op papier, koppelt daar geld aan en denkt dat het zal werken. De realiteit: de cijfers van akkervogels blijven pijlsnel dalen, ongeveer sedert 1990. Hoe kan dat? Uit al die mooie voorstellen kiest de landbouwer wat hem voor zijn bedrijfsvoering best uitkomt, logisch en er zijn zeker landbouwers die meegaan in het verhaal en hun akkervogels 'graag zien'. Hulp voor vogels op minder goede percelen qua grondsoort en zon, dat kan nog de vogels misschien eerder ten goede komen. Maar er wordt bijvoorbeeld te laat gezaaid waardoor er geen vruchtzetting meer is of het is vaak een 'uitbollende' boer die het allemaal wel wat gehad heeft of men gebruikt de akkerranden als passage voor landbouwmachines of het verkeerde gewas wordt ingezaaid ... En vooral, er is geen resultaat genoteerd, gemonitord in moderne termen, het geld is uitgedeeld en dat is het!

Toch lijkt het voor het publiek en de beleidsmensen succesrijk want bij de wintervoederpercelen heeft men plaatselijk resultaat, soms met een handvol geelgorzen, maar meestal blijft het een verhaal van kepen en vinken en groenlingen die

Geelgors — foto: Bart Heirweg

bij tientallen vetjes de winter overleven, maar dat zijn niet de echte doelsoorten. De spreiding van mogelijkheden in grote koutergebieden en gemengd landschap is belangrijk: zomervoedsel (granen en insecten), beschutting voor nest en het voedsel zoeken, ruigte, braakland … dan alleen is terugkeer mogelijk van patrijs en ringmus en co. En natuurlijk ook het terugdringen van de chemische winkel in landbouwland, ook voor onze eigen gezondheid! Akkeronkruiden en insecten zijn aan het verdwijnen, de vogels volgen, zoveel generaties later ook de gezondheid van de mens. Maar wie heeft de moed om daaraan te raken, het Europees verhaal van glyfosaat indachtig. Laatst in een winkel van de BB waar Roundup in de rekken staat, deed de wellicht eco-realistische verkoopster haar uiterste best om te zeggen dat dit product alleen op uitdrukkelijke vraag van de verbruikers onder die naam behouden blijft, maar dat er absoluut geen glyfosaat meer in zit! Het wordt geen makkelijk verhaal, zeker ook omdat loonsproeiers en landbouwers daarnaast nog te vaak 'vrije baan' hebben.

De grauwe gors is al eerder verdwenen, het is dan ook een meer akker-akkersoort dan zijn neefje die wat eerder wat hagen-en-kanten soort is, de dodelijke gevolgen kwamen sneller. Ik lees in een aankomende publicatie over nachtvlinders dat de grauwe gors zijn jongen voederde met 20% vlinderrupsen, onder andere van de gamma-uil. Sommige soorten daarvan zijn bij onderzoek met meer dan 90% in aantal geminderd door 'aangepast' pesticidengebruik en onze autoruiten bewijzen dagelijks dat ook de algemene insectenvoorraad nooit zo laag was als nu. Hoe misleidend is dat allemaal naar het grote publiek dat men sust met 'we zijn ermee bezig, de projecten lopen' … Maar anderzijds wordt ook nog te vaak van uit de hoek natuur een verkeerde indruk gelaten door steeds maar te hameren op weer nieuwe soorten die gevonden worden en 1000 soorten telprojecten waarbij achteraf de indruk overheerst dat het allemaal zo erg niet is …

De natuurbeweging heeft opnieuw een krachtige stem nodig, omfloerst gefluister helpt echt niet, we wachten geduldig … en wie weet is de uitreiking van een gouden gors dichtbij voor iets dat er ECHT toe doet?

Norbert Desmet

Weidekerveltorkruid **duikt ook op in de Leievallei**

Jaarlijks inventariseren we de flora van een deel van de graslanden in de Leiemeersen van Deinze om het beheer te evalueren en eventueel bij te sturen. Hierbij noteren we de verschillende soorten en hun relatief aandeel per beheereenheid. Door dit te vergelijken met eerdere inventarisaties zien we hoe de flora evolueert. De graslanden in de Leiemeersen zijn grotendeels van het zogenaamde Grote Vossenstaarttype. Deze graslanden zijn onderhevig aan winterse overstromingen en een vrij lage grondwaterstand in de zomer. Tijdens een avondlijke inventarisatieronde viel ons oog op een schermbloemige op een interessant perceel waar ook heel wat veldgerst groeit. De ondergaande zon en de aanwezige muggen deden ons even twijfelen om gewoon pijptorkruid te noteren, of om te determineren. We haalden toch maar de Heukels boven en vonden dat de korte bladsteel en het hoger aantal schermstralen eerder pasten bij het zeer zeldzame weidekerveltorkruid. Om zeker te zijn, prikkelden we de nieuwsgierigheid van Henk Coudenys van de plantenwerkgroep die de volgende dag al kwam opdraven en de determinatie bevestigde.

Weidekerveltorkruid is zeer zeldzaam en vooral gekend in de IJzervallei. In onze streek werd de plant in 2008 ook ontdekt in de Langemeersen in Petegem. De plant komt enkel voor in goed ontwikkelde Grote Vossenstaartgraslanden. In de Leievallei valt de vindplaats samen met het broedgebied van grutto's (zie pagina 4 en 5 in deze Meander). Het late maaitijdstip dat we instellen voor de grutto's is ook ideaal voor weidekerveltorkruid waarvan de zaden pas in juni rijp zijn.

Tip: Meer info over de verschillende types graslanden en razend interessante zaken zijn te vinden op ecopedia.be.

Jan Kindt, Jeroen Van Wichelen, Koen Houthoofd, Henk Coudenys

Weidekerveltorkruid - foto: Gilbert De Ghesquière

Natuurpunt Herzele creatief

Vanaf deze zomer mogen we terug wandelingen organiseren met maximum 50 deelnemers. Heel wat mensen snakken ernaar om wederom hun favoriete of nieuw natuurgebied te bezoeken en dan liefst onder deskundige begeleiding van een natuurgids.

Het zal praktisch niet simpel zijn om de afstandsregels te respecteren maar met voldoende creativiteit komen we er wel. In de mailbox van Natuurpunt Herzele kwamen heel wat reacties van mensen die het jammer vonden dat er geen voorjaarswandelingen plaats vonden of geen vroege vogelwandeling. “Wanneer kunnen we er terug op uit met verrekijker en flora in de hand?” was een veelgestelde vraag. We besloten om de mensen die niet tot in ons Duivenbos raakten toch een beeld te geven van de voorjaarsbloei en ander lenteleven. Gewapend met GoPro en fototoestel maakten we twee filmpjes van een digitale wandeling doorheen het gebied en een woordje uitleg van een echte druïde geflankeerd door zijn elfjes. De filmpjes kan je bekijken op onze facebookpagina (www.facebook.com/natuurpuntherzele/videos/1530116123820868/).

De reacties waren super en eens te meer besefte ik dat mensen echt wel nood hebben aan natuur, nood aan het wandelen en de beleving ervan. Ik ben er zeker van dat onze wandelaars heel hard de lokale natuurgidsen missen maar nog meer het samen zijn, sociaal contact met bekende en minder bekende gezichten. Ik vertel heel graag over planten, vogels en paddenstoelen maar luister even graag naar wat mensen zelf te vertellen hebben en meestal kom ik elke wandeling met meer natuurkennis naar huis, ook met meer mensenkennis. De rust van de omgeving brengt innerlijke rust en kan ervoor zorgen dat emoties een plaats krijgen. Heeft iemand middenin een excursie de drang om een gedicht voor te dragen over een vogel dan moet dit kunnen. Dit aspect van natuurbeleving naast het educatieve en het behoud van onze natuur krijgt meer en meer belang binnen onze vereniging. En na de coronatijden zal dit nog veel belangrijker worden.

Digitale natuur, het is me wat en hoewel het nooit 'the real thing' kan evenaren was het een leuk experiment. Op waarnemingen.be verschijnen dagelijks foto’s uit het veld van planten, vogels, insecten, … etc. enerzijds om deze soorten in kaart te brengen, maar zo kan ook iedereen die het wil meegenieten zonder op de specifieke, soms verborgen, locatie geweest te zijn. We kijken naar prachtige documentaires over natuur uit elk hoekje van de wereld en reizen er soms ook massaal naar toe wat vanuit virusverspreidend oogpunt minder ideaal blijkt te zijn maar goed. Velen hebben de natuur in hun achtertuin of in een straatje verder leren kennen en dat is ook goed. Lokale natuurgebieden zijn ontdekt of herontdekt en het is onvoorstelbaar hoeveel berichtjes er via sociale media rondgestuurd worden met vragen: welke soort, welke plant, van welke vogel komt dit geluid, kan ik dit opeten? Graag geven we hier binnenkort antwoord op tijdens een van onze activiteiten. De activiteiten van Natuurpunt Herzele vind je in de kalender van deze Meander.

Frederik Dierickx

BIO SHOP

De Zonnebloem

Al meer dan 35 jaar vind je bij ons alles voor een gezonde levenswijze

Het grootste gamma biologische voeding in de streek,
massa’s alternatieve en fair trade geschenkartikelen

Steeds 10 % korting voor NP-leden op het ruimste aanbod natuurstudieboeken

Kom eens gezellig snuisteren in de Parkstraat 25, 9700 Oudenaarde
Tel. 055/31.64.30 e-mail: oudenaarde@bioshop.be www.bioshop.be

Vervuiling op de Schelde:
ecologische ramp grotendeels vermeden op Vlaams grondgebied

Deze blauwe reiger ving net een lekker hapje, nog maar weinig aan de hand precies … (22 april 2020) - foto: Robin Vanheuverswyn

In volle coronacrisis raakte het een beetje ondergesneeuwd in de media, maar het nieuws over de vervuiling op de Bovenschelde tijdens het afgelopen voorjaar zal natuur- en visliefhebbers niet ontgaan zijn. Een terugblik op een natuurramp waarvan de gevolgen in Vlaanderen veel zwaarder hadden kunnen zijn zonder doortastend optreden.

Naar aanleiding van die vervuiling leerden we ook zaken bij waar we misschien niet eerder bij stil stonden. Zo is de Schelde een 350 kilometer lange rivier die ontspringt in de gemeente Gouy in Noord-Frankrijk, 95 meter boven de zeespiegel. Het stroomgebied is in drie trajecten ingedeeld: de Bovenschelde loopt vanaf de bron tot Gent, waar ze samenvloeit met de Leie. Het deel tussen Gent en Antwerpen heet Zee- of Getijdenschelde en het laatste stuk is de Westerschelde. Uiteindelijk mondt zij via Terneuzen, Breskens en Vlissingen uit in het Nederlandse deel van de Noordzee. De Schelde heeft een stroomgebied van liefst 21.860 km² en is daarmee de belangrijkste rivier van Vlaanderen.

2012: een eerste klap

In de vorige eeuw had de Schelde, net als vele andere rivieren, zwaar te lijden onder vervuiling veroorzaakt door industrie en bewoning. Gelukkig werd de rivier dankzij de inzet van Aquafin op afvalwaterzuivering opnieuw levensvatbaar en zwemt er sinds de jaren 2000 steeds meer vis op de Schelde. In 2012 voltrok zich echter een eerste grootschalig drama. Een lozing door een onbekend bedrijf, vermoedelijk gevestigd in Wallonië, veroorzaakte toen een massale vissterfte: tien ton vis ging verloren. Ter compensatie voor de sterfte werd beslist om vanaf 2013 het visbestand weer op peil te brengen door middel van herstelbepotingen. In de daaropvolgende jaren ging het visbestand er danig op vooruit, met vangstmeldingen van niet alleen courante soorten zoals voorn, brasem en snoekbaars, maar zelfs snoek, grote beekforel en een sporadische meerval.

9 april 2020: de dag des doods

Op 9 april 2020 voltrok zich echter een nieuw drama. Na een dijkbreuk van een bezinkingsbekken bij suikerraffinaderij Tereos in de buurt van het Franse Cambrai kwam een enorme hoeveelheid bietenpulp in de Schelde terecht. Er was sprake van 100.000 kubieke meter (= 100 miljoen liter) aan ontsnapt pulp. Bietenpulp is een niet-giftig organisch restproduct dat echter alle zuurstof aan het water onttrekt wanneer het ontbindt, met alle gevolgen voor het onderwaterleven van dien. De dagen daarop bereikten ons vanuit Frankrijk via sociale media hallucinante beelden van creperende vis en tientallen kilometers 'dode' rivier, waarbij het zuurstofloze (0% verzadiging!) rivierwater alsook de tienduizenden dode vissen traag maar gestaag hun weg richting België vervolg-

Het leeggelopen bezinkingsbekken bij Tereos te Cambrai (Frankrijk)

den. Achteraf ruimde vnl. de brandweer deze kadavers op. Toch ging er bij de Franse autoriteiten nog geen alarmbelletje rinkelen, want in de officiële communicatie heette het dat "er geen gevaar voor de scheepvaart" was. Alsof een schip zich op zuurstof voortbeweegt...

Alarm: het alarmsysteem doet het niet

In de stroomgebieden van 'grensoverschrijdende' rivieren zoals de Leie, de Maas en dus ook de Schelde bestaat er nochtans een alarmsysteem voor watervervuiling, zodat de stroomafwaarts gelegen landen of regio's maatregelen kunnen treffen wanneer zich hogerop een ramp voordoet. Voor de Schelde gaat het concreet over het *Waarschuwings- en Alarmsysteem voor de Schelde (WASS)*, een initiatief van de *Internationale Scheldecommissie (ISC)*. Die heeft (we citeren hun website) "een ICT-tool ingesteld ten behoeve van de communicatie onder de landen/regio's ingeval van calamiteuze verontreiniging met mogelijke grensoverschrijdende impact."

Klinkt goed, ware het niet dat dit systeem niet in werking gezet bleek door Frankrijk, waardoor Wallonië in snelheid gepakt werd en enkel quasi lijdzaam kon toezien hoe het volledige visbestand op hun 36 km lange traject het loodje moest leggen. Cynisch genoeg stond er later dit jaar op de Leie een 'oefening' met een onschuldige substantie op de planning om de deugdelijkheid van dergelijke alarmsystemen in de praktijk te testen. Op Franse bodem gaat men uit van 100% sterfte en op Waalse bodem van 99%, samen 'goed' voor 90 km biologisch dode rivier.

De droogte er bovenop

Ook de extreme droogte van afgelopen voorjaar hielp niet. Bij gebrek aan neerslag schoof de vuilvracht op aan een tempo van zo'n 300 meter per uur en raakte de vervuiling niet verdund. Daardoor bleef de vuilprop op sommige plaatsen soms dagenlang hangen. Vele vissen probeerden de grote prop vervuild water te ontvluchten door stroomafwaarts te zwemmen en het zuurstofloze water voor te blijven. Waar mogelijk zwommen ze zijriviertjes en stroompjes op die uitmonden in de hoofdrivier. Maar ook op deze plaatsen konden er door de tijdelijk zeer hoge visconcentraties zuurstofarme en dus kritieke situaties ontstaan, zelfs al kwam er geen vervuild water in die kleinere zijlopen terecht. Dat was bijvoorbeeld bij het Spierekanaal en de Spierebeek het geval. Veel kleine waterlopen zijn ook gewoonweg ontoegankelijk voor vismigratie, denk maar aan de uitstroom van de Coupure in de Schelde tussen de sluis van Asper en Gaverebrug. Dit toont nogmaals het gevaar van kanalisering aan. Dergelijke plekken, maar ook stuwen, doodlopende armen en jachthavens bleken ook nu weer de cruciale plaatsen om een zo groot mogelijk deel van het visbestand te redden.

Massaal paraat

Aangezien we in Vlaanderen ondertussen op de hoogte waren van de aankomende vuilvracht, werden – in volle coronaperiode – alle mogelijke diensten in Vlaanderen gemobiliseerd: het ANB, de VMM, De Vlaamse Waterweg, Aquafin, de brandweer, civiele bescherming, hengelstewards, enz. Het masterplan uitgedokterd door visserijbioloog Alain Dillen van het ANB, die de hele redding coördineerde, bestond er voornamelijk in om op de eerder beschreven cruciale plekken extra zuurstof aan het water toe te voegen. Dat gebeurde door middel van 26 beluchters die over 50 km rivier geïnstalleerd werden, zoals bij de sluizen van Spiere, Kerkhove, Oudenaarde en Asper, in de jachthavens van Kerkhove en Oudenaarde, maar ook aan de monding van de Maarkebeek en de Zwalmbeek. Daarnaast voorzagen de brandweer en civiele bescherming strategisch opgestelde brandweerslangen, zoals in de jachthaven van Oudenaarde,

Foto: Simon Desmet

Foto: Simon Desmet

voor de sluis van Asper, in de zwaaikom te Gavere en bij de monding van het Scheldekanaal in de Ringvaart te Zwijnaarde. In Semmerzake rukte zelfs een tankwagen met vloeibare zuurstof aan, dat door middel van een in het water geplaatst frame aan het Scheldewater toegevoegd werd. Ondertussen naderde de vuilvracht het fiere Gent. Uit voorzorg werden de Gentse binnenwateren alsook tal van in open verbinding staande oude rivierarmen, zoals het Doornhammeke in Zevergem en de Zonneput in Zwijnaarde, tijdelijk afgesloten. In plaats van de vuilvracht af te leiden via de ecologisch waardevolle Zeeschelde, koos men voor het traject via de Ringvaart en Gent-Terneuzen, om zo opnieuw de (Wester)Schelde en uiteindelijk de Noordzee te bereiken. Hiervoor gaf het Nederlandse Rijkswaterstaat haar toestemming. Om te vermijden dat het bietenpulp de zogenaamde Toeristische Leie en het kanaal Gent-Oostende binnendrong, werd hoger op de Leie water opgespaard bij de sluizen dat ten gepaste tijde gelost werd. Met succes! Maar misschien wel de spectaculairste actie kwam van Aquafin, dat het zuiveringsstation in Ename 'in omgekeerde richting' liet werken: in plaats van gezuiverd water in de Schelde te lozen, zuiverde men hier het vervuilde Scheldewater om het vervolgens opnieuw aan de rivier toe te vertrouwen.

Meetsondes als referentiepunt

Dat deze armada aan reddingsmiddelen zijn vruchten afwierp, bleek vooral uit de meetsondes die de VMM op verschillende plaatsen opstelde en aan het feit dat we stroomafwaarts van Asper amper dode vis moesten waarnemen. Waar het zuurstofgehalte enkele dagen lang onder de alarmdrempel stond in Spiere, Kerkhove en in mindere mate Oudenaarde, kregen de vissen het slechts kortstondig benauwd in Zwijnaarde en nog minder in Vinderhoute (Ringvaart). Zelfs in de zwaarste kern van de vuilvracht (bruine kleur) viel het zuurstofpercentage niet langer terug tot 0%, maar werden nu waarden tussen 3% en 20% gemeten, met gemiddeld 5-8% zuurstofverzadiging. Nog altijd onvoldoende om vissen te laten overleven, maar wel een véél betere uitgangspositie om ze tijdelijk door middel van beluchters in leven te houden én het water is niet biologisch dood na de passage, want dat zijn zuurstofgehalten die de meeste macro-invertebraten in de Bovenschelde wel aankunnen. Eens het grotere en diepere kanaal Gent-Terneuzen bereikt was, leek het ergste voorbij. Dankzij het ongeziene en fantastische teamwerk van alle betrokken organisaties zijn we er zo in geslaagd om op Vlaams grondgebied het grootste deel van het visbestand te redden. Vele slachtoffers waren er helaas wel, het verlies op Vlaamse bodem wordt toch op 6 ton geschat. Maar dat is een relatief kleine hoeveelheid in vergelijking met Frankrijk en Wallonië. De Vlaamse slachtoffers vielen vooral tussen de Waalse grens en de stuw van Kerkhove, in iets mindere mate ook in Oudenaarde.

Hengelstewards to the rescue

Sinds enkele jaren bestaat in Vlaanderen een systeem van hengelstewards, die o.a. controle op de naleving van het visserijreglement uitoefenen, zwerfvuilacties op poten zetten en een waakzaam oog hebben. Ook in deze uitzonderlijke situatie staken we de handen uit de mouwen. Een deel van het visbestand, vermoedelijk zo'n 800 kg, dat aan stuwen kwam vast te zitten en in levensgevaar geraakte, werd namelijk met schepnetten gered door de hengelstewards, bijgestaan door de van zuurstof voorziene tankwagen van Viskwekerij Aquality. Die vissen werden in het gezonde water van het Kanaal Kortrijk-Bossuit en in afgesloten Scheldemeanders vrijgelaten. Dat alles gebeurde uiteraard in nauw overleg met de visserijbiologen. Die 800 kg aan vis betreft natuurlijk slechts een fractie van het totale visbestand, maar wij, hengelstewards, waren dag en nacht aan de Scheldeoevers te vinden om vis in moeilijkheden te lokaliseren en in extreme gevallen dus ook tot actie over te gaan. Hiervoor, en voor de verplaatsingen in coronatijden, hadden we als hengelsteward uitzonderlijke toestemming gekregen. Want, vis in nood gaan redden is natuurlijk een essentiële verplaatsing! Karpervisser, witvisser, roofvisvisser of vliegvisser, iedereen trok aan hetzelfde zeel en de bezorgdheid over de rivier en haar bewoners zorgde voor een groot samenhorigheidsgevoel.

Het was ronduit aandoenlijk om tijdens de dieptepunten al het onderwaterleven te zien verkommeren. Soms midden in de nacht in het schijnsel van je zaklamp. Wanneer er een

Dode schubkarpers in de jachthaven te Kerkhove

piek aan vervuiling bij een bepaalde zone aankwam, was er geen ontkomen aan. In eerste instantie verschenen de kleinste (en massaal aanwezige!) zwartbekgrondels aan de oppervlakte voor enkele laatste stuiptrekkingen. Daarna kwamen voorns, brasems, baarzen, karpers, hier en daar zelfs een snoek en een exotische zonnebaars, maar ook snoekbaars – die je normaal gezien nooit aan de oppervlakte ziet zwemmen – naar adem happen. De palingen wisten niet waar ze het hadden en kropen in hun vlucht zo veel mogelijk de oevers en stenen op. De betonnen boorden werden hen dikwijls fataal. Iets wat de wolhandkrabben beter afging. Zo werd de hele catastrofe zowaar ook nog leerrijk qua waarnemingen van het onderwaterleven. Ondertussen zagen we ook twee bevers, in Leupegem en in Zingem. Een zingende nachtegaal in Ename liet het evenmin aan zijn hart komen.

De toekomst

Hoe moet het nu verder met de Schelde? Later dit jaar of aankomende winter zal een visstandsonderzoek plaatsvinden. Daaruit zal blijken in hoeverre herstelbepotingen noodzakelijk zijn. Onze favorieten bietenboer uit Noord-Frankrijk mag zich aan een zware boete verwachten als aangetoond kan worden dat zij de dader van dit alles zijn. Bietenpulp is trouwens in zowat 90% van de gevallen van vissterfte de boosdoener ... Gehoopt wordt ook dat het paaiseizoen voor de meeste vissoorten nog succesvol was. De paai voor de roofvis was echter net achter de rug en voor hen zal 2020 waarschijnlijk een vruchteloos jaar zijn. Witvis zoals brasem paait later in het jaar (zo slim zit de natuur in elkaar: de roofvissen paaien eerst, zodat hun larven qua groei wat voorsprong opbouwen en zich te goed kunnen doen aan het later uitkomende visbroed van witvis). Amper enkele dagen na de passage van de vuilvracht zagen we al paaiende witvis, en de waarneming (begin juni) van massaal aanwezig visbroed in de oeverzones te Oudenaarde wijst erop dat die paai succesvol was! Daar bleek zelfs een prachtige weidebeekjuffer de vervuiling overleefd te hebben.

Vrije vismigratie zal absoluut een must zijn voor het herstel van het visbestand. Niemand zal nog twijfelen aan het strategische nut van vispassages op de Bovenschelde en haar zijrivieren: zo kunnen vissen ook de meest aangetaste delen van de Schelde opnieuw koloniseren. In die optiek kan er ook niet snel genoeg werk gemaakt worden van de vistrap bij het sluizencomplex te Merelbeke, waar de Bovenschelde en de Zeeschelde elkaar ontmoeten. Het is eigenlijk onvoorstelbaar dat zo'n cruciaal migratieknelpunt (met ook vrije toegang tot de Leie) anno 2020 nog steeds niet weggewerkt is. Maar ook hiervoor zijn de juiste mensen volop aan het ijveren. Wie weet dat de in Vlaanderen uitgestorven gewaande elft, waarvan tijdens de vervuiling een dood exemplaar werd aangetroffen, dan ook opnieuw zijn weg naar de Bovenschelde vindt!

Maiko Busschaert en Simon Desmet

Foto: Simon Desmet

Jan FRANCOIS
Landmeter-expert
Gentse Steenweg 147 bus 5
9620 Zottegem
09/361 03 00
jan@aardbol.be
www.aardbol.be

De Varen
UITVAARTCENTRUM Dierik & An
Hauwaart 37 - OUDENAARDE
Hoogstraat 63 - ZOTTEGEM
www.devaren.be 0478/303.960

Voedselbossen:
Een nieuwe landbouwtechniek?

De moderne landbouw stelt de draagkracht van onze planeet zwaar op de proef. Monocultuur is de norm geworden en leidt wereldwijd en ook bij ons tot massaal verlies van biotopen en bijhorende biodiversiteit.

Intensief oogsten put de bodem, die toch de bron is van alle natuurlijke vruchtbaarheid, snel uit. Chemische meststoffen-producten die in de natuur niet voorkomen -worden massaal gebruikt en spoelen af in het grondwater, met alle gevolgen van dien.

Een uitdaging voor onze ecosystemen …

Monoculturen laten toe dat schadelijke organismen zich vliegensvlug verspreiden. Ze bieden geen habitat voor natuurlijke vijanden van deze organismen. In de traditionele landbouw is het antwoord hierop het massaal gebruik van allerlei "-ciden" (< Latijn -cida, doder): fungiciden, herbiciden, bactericiden, etc. Het eventueel aantrekken van natuurlijke predators wordt hierdoor nog meer gehypothekeerd. Ofwel vinden ze geen prooi ofwel is de prooi vergiftigd. Na verloop van tijd kan er resistentie ontstaan tegen deze chemische bestrijdingsstoffen, een beetje zoals er resistentie kan ontstaan tegen antibiotica voor menselijk gebruik. Om deze ongewilde organismen te blijven bestrijden worden er steeds nieuwe en agressievere biociden ontwikkeld.

In de landbouw van de voorbije 100 jaar wordt de bodem "bloot" gelaten, enkel het te oogsten gewas mag er groeien. Daardoor is de verdamping erg groot. Het water dat nodig is om de gewassen te bevloeien moet in gigantische hoeveelheden opgepompt worden uit de diepe bodemlagen.

Een natuurlijk landbouwsysteem handhaaft zich nochtans met alleen maar regenwater. Onbedekte aarde, iets wat in de natuur niet voorkomt is ook erg gevoelig voor erosie door wind en regen. Wereldwijd is het wegspoelen van de vruchtbare grondlagen een enorm probleem. Jaarlijks verdwijnen miljarden tonnen vruchtbare grond in rivieren naar zee door erosie.

De landbouw zoals wij die vandaag kennen, is verantwoordelijk voor 21 tot 37 % van alle uitstoot van broeikasgassen (bron IPCC: Climate change and land, aug 2019). Als alle indirecte effecten (zoals aardolie gebruik voor transport, verpakken, distributie) meegerekend worden, zouden we volgens sommige bronnen zelfs in de buurt van 50 % komen.

Onze planeet heeft er dus veel bij te winnen als we voedsel kunnen produceren op een meer ecologische manier. Biologische landbouw is een stap in de goede richting, maar lost niet alles op. Ze richt zich voornamelijk op het verminderd gebruik van chemicaliën.

De zeven lagen van een voedselbos

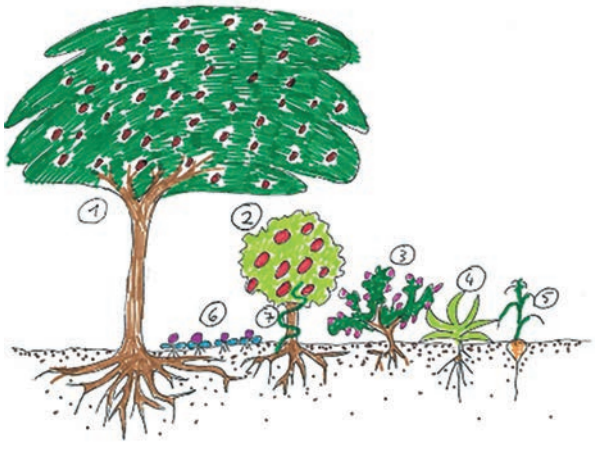

1. hoge bomen (walnoot, els) — 2. kleine bomen (appel, peer) — 3. struiken (stekelbes, olijfwilg) — 4. kruidlaag (longkruid, salie) — 5. knol- en wortelgewassen — 6. bodembedekkers — 7. klimplanten (druif, kiwibes)

Ecologie en voedselproductie verzoenen?

Er moeten dus alternatieven gezocht worden die meer respect hebben voor natuurwaarden en bodemkwaliteit. Een veelbelovende piste is de aanleg van voedselbossen. Voedselbossen worden geïnspireerd door de combinatie van traditionele technieken die we in de hele wereld en vooral in de tropen terugvinden en van de modernste inzichten in de biologie en de functie van biodiversiteit. De term voedselbos dekt niet helemaal de lading. Een betere omschrijving is misschien "natuurherstellende landbouw" al klinkt dat, toegegeven, minder goed. Het is een vorm van landbouw die ecologie en voedselproductie met elkaar verzoent. In onze noordelijk gelegen streken wordt er eerder een natuurlijke bosrand techniek toegepast. Bosranden zijn ideaal om een grote biodiversiteit te creëren. Daarbij worden de principes van een natuurlijk bos ecosysteem nagebootst. De biologische evenwichten die we daar terugvinden zijn essentieel voor een landbouwsysteem zonder chemische correcties van buiten uit.

Alles begint met het herstel van een vruchtbare bodem. Daarom wordt er niet geploegd. Op die manier wordt de natuurlijke orde van de bodemstructuur gerespecteerd. Bovenaan een onverteerde bladval en humus laag. En naarmate men dieper gaat van het aerobe (zuurstofrijke) leven naar het diepere anaerobe (zuurstof arm) leven worden plantenresten steeds kleiner tot ze in eenvoudige moleculen uiteen zijn gehaald, klaar voor opname door de planten. Dit alles is het resultaat van het werk van vele bodemorganismen. Het bodemleven,

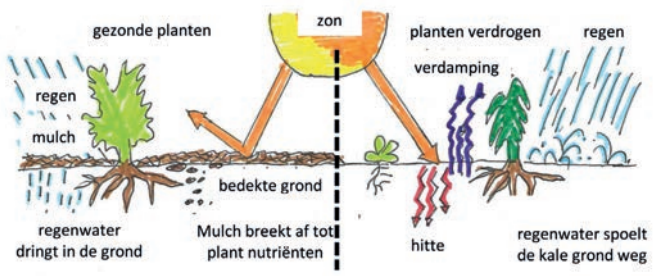

het zgn. Soil Food Web met zijn ongelofelijke diversiteit aan bacteriën, schimmels, wormen en nog veel meer moet zich ongestoord kunnen ontwikkelen om voedingsstoffen beschikbaar te maken voor de planten.

In een voedselbos wordt de bodem altijd bedekt gehouden met vegetatie. Levende of afgestorven. Vegetatie die afsterft en ook vallende bladeren blijven liggen en vormen door omzetting naar humus een natuurlijke bemesting. Diezelfde vegetatie beperkt 's zomers ook de verdamping en beschermt het bodemleven in de grond tegen oververhitting. Bovendien vormt ze een natuurlijke barrière tegen concurrerende kruiden. Met de humus die door het bodemleven dieper in de grond terecht komt stijgt ook het koolstofgehalte van de bodem. Naast de vruchtbaarheid neemt daardoor het vermogen om regenwater in de grond te laten dringen en daar vast te houden sterk toe. In een voedselbos is een polycultuur aanplant, verschillende gewassen worden door elkaar geteeld om welbepaalde redenen:

1. Er wordt zoveel mogelijk zonne-energie gecapteerd door een gelaagde opbouw van het productiesysteem: hoge bomen, lage bomen, struiken, kruidachtigen, bodembedekkers, klimmers en wortelgewassen worden in een logisch verband aangeplant.
2. Nadelige concurrentie van de verschillende soorten wordt vermeden door de worteldiepte te laten variëren om zoveel mogelijk voedingsstoffen ter beschikking te stellen van het productiesysteem.
3. De plantenmix wordt gekozen omwille van een welbepaalde functies in het ecosysteem en omwille van hun productiewaarde. Elke plant heeft minstens één functie, dat kan zuivere voedselproductie zijn, maar ook het verrijken van de bodem met stikstof, mineralen uit de bodem halen, habitat creëren voor de natuurlijke vijanden van ziek-

eurabo® natuurlijk!

Bezoek onze webshop op **eurabo.be**

Bio-ecologische materialen voor energiezuinige houtbouw en renovatie

Steico flex FSC®
Houtwolisolatie

Isokurk
Vloer- en muurisolatie

pro clima
Luchtdichting

10% korting voor leden van Natuurpunt

- **gratis advies** aan zelfbouwers!
- **isolatie opleidingen**: eurabo.be/opleidingen

VIBE

FSC www.fsc.org FSC® C023697

Het keurmerk voor verantwoord bosbeheer.

Wij kiezen voor verantwoord bosbeheer. U ook?

ROK 52 - Pont West 112
B-9600 Ronse
+32(0)55 23 51 40

Wiedauwkaai 87
B-9000 Gent
+32(0)9 216 46 40

info@eurabo.be
www.eurabo.be

teverwekkers, geurverwarring om nadelige insecten te weren etc. Planten die meerdere functies combineren zijn de grote favorieten!

Onkruiden die spontaan groeien worden niet automatisch verwijderd. Enkel soorten die een bedreiging vormen voor de aangeplante gewassen zoals jonge boompjes of bramen worden gemaaid. Doordat de bodem altijd bedekt is met gewenste gewassen krijgen 'ongewenste kruiden' minder kans.

Voordelen op lange termijn

In een voedselbos is de biodiversiteit essentieel. De beste weerstand tegen plagen is immers een van nature evenwichtig ecosysteem. De aanleg van waterpartijen, ruigtes en bosranden zijn daarom een essentieel onderdeel van een voedselbos. Het aanplanten van een voedselbos vergt meer tijd, voorbereiding en energie dan het aanplanten van een klassieke monocultuur, maar eens het gecreëerde systeem tot ontwikkeling is gekomen zijn de voordelen talrijk:

- De biodiversiteit in een voedselbos kan even groot zijn als in een nabijgelegen natuurgebied, zoals aangetoond is in voedselbos Ketelbroek van Wouter van Eck. De specifieke soorten die er aangetroffen worden verschillen weliswaar van die in het nabijgelegen natuurgebied maar de diversiteit is even groot. Er worden geen chemicaliën gebruikt en de grond wordt niet bewerkt of bemest, wat een grote kostenbesparing inhoudt.
- De kwaliteit van de bodem verbetert: het koolstofgehalte, dat in onze landbouwgronden gevaarlijk laag geworden is, stijgt terug naar zijn natuurlijk niveau. In plaats van af te vloeien, dringt het regenwater snel in de grond. Het wordt daar lang vastgehouden en ter beschikking gesteld van de vegetatie. Een voedselbos heeft dus een veel hogere droogtebestendigheid dan een klassiek landbouwgebied en gaat bovendien ook erosie tegen. Het voedselbossysteem dat op die manier wordt opgebouwd, produceert niet alleen biologisch geteeld voedsel, het slaat ook $C0_2$ op in de bodem en in de in doorlevende planten en bomen.

Hoewel voedselbossen een veelbelovende piste zijn om landbouw en ecologie met elkaar te verzoenen, zijn er nog veel onbeantwoorde vragen, zeker indien we voedselbossen op grote schaal willen toepassen. De productiviteit, rentabiliteit en schaalbaarheid van deze alternatieve en bijzonder duurzame vorm van voedselproductie moeten nog bestudeerd worden in de praktijk. De allereerste initiatieven in die richting zijn nu in de opstartfase. Wij volgen dit op de voet en houden u op de hoogte.

Zie activiteit op 5 september in deze Meander.

Piet Moerman en Hilde Eylenbosch

Made in China

17 maart 2020, een onwezenlijke dag ... Wat er van de natuur overblijft viert als vanouds de prille lente. In de blote kouter tiereliert de enige overblijvende veldleeuwerik, in de tuin maken koolmezen heldhaftig ruzie met een koppel pimpelmezen om een nestkast, een zingende tjiftjaf in de bloeiende boswilg, de eerste citroenvlinder fladdert rond de weer veel te vroeg bloeiende narcissen ... Terwijl de haan triomfantelijk kraait kakelt de hen haar dagelijks ei en verzamelen staartmeesjes intussen, gezellig keuvelend, hun kippendons om de laatste hand aan hun kunstig nestje te leggen. Ze lijken onafscheidelijk, bang voor de scheve schaats.

Maar ondertussen waart in de wereld het coronaspook. De mensheid geveld door een onooglijk, onzichtbaar virus. Een maatschappij op slot en de globalisering door een microscopisch iets in één klap compleet in haar hemd gezet. Zelfs realisten, anders wars van elk doemdenken, waarschuwen nu voor onderschatting (Knack, opinie 17-03-2020) en verdedigen de drastische ingreep van de lockdown, daar waar ze drastische maatregelen voor het klimaat afzweren. Ondertussen voorbijgaand aan het feit dat hun opmerking "Elke onheilsprofeet, tenzij hij toevallig ook psychopaat is, hoopt dat zijn voorspellingen niet zullen uitkomen" niet alleen geldt voor virologen en epidemiologen maar evenzeer voor klimatologen.

Een opvallende vaststelling in deze crisis is wel dat een onzichtbaar virus wel de maatschappij aanzet tot een volledige gedragswijziging daar waar even onzichtbare klimaatdreiging daar bij velen nog niet in slaagt.

Deze noodsituatie mobiliseert, gelukkig maar, velen en er komt, naast cynisch egoïsme – eigen wc-papier eerst – een hartverwarmende golf van solidariteit op gang. Overal worden er gigantische fondsen vrijgemaakt.

In 'de afspraak op vrijdag' van 15 mei pleitte econoom Koen Schoors er vurig voor om in de nasleep van deze crisis de kans die zich nu voordoet vooral niet te missen, never waste a good crisis: "groen is de toekomst, niet alleen voor de duurzaamheid maar ook voor de economie."

Mocht dit lukken kan ook dit nadeel zijn voordeel gehad hebben.

Rik Desmet

MEANDER #3
jaargang 18 | juli-augustus-september 2020
afgiftekantoor Gent X - erkenning P203773
driemaandelijks tijdschrift van vzw Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
bpost
PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

#RondjeNatuur: Stappen langs de Belgische kustlijn

Op 15, 16 en 17 juli zullen Wim Van Geert uit Zottegem en Carla Verdonck uit Scheldewindeke stappen van het Grenspad in De Panne tot natuurgebied het Zwin in Knokke, goed voor een totale lengte van 67 km.

Doelstelling van de meerdaagse wandeling is fondsen te werven voor natuurgebied Middenloop Zwalm (125 ha), potentieel het grootste aaneengesloten natuurgebied binnen de Vlaamse Ardennen met deelgebieden als Steenbergse bossen en Jan De Lichte en bezoekerscentrum Boembekemolen.

Steunen kan op rekeningnummer van Natuurpunt via volgende link: **https://iksteun.natuurpunt.be/project/27514**. Voor bedragen vanaf 40 EUR kan een fiscaal attest bekomen worden (45% terugbetaald).

Paddenstoelenkalender
Vlaamse Ardennen Plus 2020

datum	excursiegebied	afspraakplaats	uur	verantwoordelijke
29/08/20	Bos t'Ename	kerk Ename, Enameplein	13.45-17.00	Eddy Saveyn - 0477/03.20.75
19/09/20	Volkegembos	kerk Volkegem, De la Kethulleplein	13.45-17.00	Eddy Saveyn - 0477/03.20.75
03/10/20	Brakelbos	kerk Opbrakel	13.45-17.00	Eddy Saveyn - 0477/03.20.75
10/10/20	Domein Hemsrode Anzegem (*)	Kasteel Hemsrode Hemsrode 3, Anzegem	9.30-12.00	Christine Hanssens en Eddy Saveyn 0477/03.20.75
24/10/20	Hasseltbos, Ophasselt	kerk van Steenhuize Kloosterberg 1	13.45-17.00	Frederik Dierickx - 0473/48.34.74
07/11/20	Kerkhof Hogerlucht en/of Bois Joly	parking kerkhof, Hogerluchtstraat te Ronse (niet kant Ommegangstraat !)	13.45-17.00	Eddy Saveyn - 0477/03.20.75

(*) In samenwerking met Mycologia Zuid-West-Vlaanderen

foto: Ellis De Vuyst

Het betreft hier determinatietochten en geen gewone wandelingen. Meestal wordt een relatief korte afstand afgelegd en proberen we de gevonden soorten op naam te brengen al dan niet met behulp van literatuur. Een loupe kan nuttig zijn.

Bovenstaande kalender is onder voorbehoud. Bij ongunstig paddenstoelenweer kunnen tochten gewijzigd of geannuleerd worden. Wie interesse heeft en niet op de maillijst voorkomt, geeft best zijn adres door aan Eddy Saveyn (eddy.saveyn@gmail.com) en ontvangt dan een week vóór de uitstap een uitnodiging.

Alle gedetermineerde soorten van een tocht vind je achteraf terug op waarnemingen.be.

Eddy Saveyn

v.u. A. Benoot - Y. Moerman Gampelaeredreef 67, 9800 Deinze, T 09 386 38 95